

POLITIET

HATKRIMINALITET

Anmeldt hatkriminalitet i 2020

Oslo politidistrikt, mars 2021

Innhold

Forord	3
Sammendrag	5
1 Innledning	7
2 Metode, forklart med resultater fra undersøkelsen	8
3 Statistikk	10
3.1 Antall forhold og grunnlag	10
3.1.1 Grunnlag etnisitet	12
3.1.2 Grunnlag antisemittisme	13
3.1.3 Grunnlag religion	14
3.1.4. Grunnlag LHBT	15
3.1.5. Grunnlag nedsatt funksjonsevne	16
3.2 Type lovbrudd	17
3.3 Hvem anmelder	19
3.4 Åsted	21
3.4.1 Geografisk åsted	22
3.5 Nærmere om fornærmede	24
3.5.1 Kjønn/Institusjon	24
3.5.2. Alder.....	25
3.5.3. Fødeland og statsborgerskap	28
3.6 Nærmere om identifiserte gjerningspersoner.....	32
3.6.1. Kjønn.....	32
3.6.2. Alder.....	34
3.6.3. Fødeland og statsborgerskap	35
3.6.4 Rus og sosiale utfordringer	40
3.7 Relasjon mellom fornærmede og mistenkt/siktet	40
4. Avslutning	41

Forord

Hatkriminalitet er straffbare handlinger som helt eller delvis har bakgrunn i andres hudfarge, nasjonale eller etniske¹ opprinnelse, religion/livssyn, seksuelle orientering, kjønnsuttrykk og kjønnsidentitet, og/eller nedsatt funksjonsevne.

2020 var et svært spesielt år i Oslo, også med tanke på dette fagområdet. Det som preget året mest var selvsagt pandemien. Fra hele verden kom det bekymringer om økning i rasistisk motivert hatkriminalitet, og særlig anti-asiatiske strømninger, i pandemiens første fase. FNs generalsekretær Antonio Guterres var så bekymret at han i mai gikk ut med en sterk oppfordring der han blant annet sa:

*"COVID-19 does not care who we are, where we live, what we believe or about any other distinction. We need every ounce of solidarity to tackle it together. Yet the pandemic continues to unleash a tsunami of hate and xenophobia, scapegoating and scare-mongering. Anti-foreigner sentiment has surged online and in the streets. Anti-Semitic conspiracy theories have spread, and COVID-19-related anti-Muslim attacks have occurred. Migrants and refugees have been vilified as a source of the virus"*²

Senere samme måned ble George Floyd drept av amerikansk politi under en pågrep, noe som førte til verdensomspennende protester mot politibrutalitet og rasisme. Bevegelsen kom også til Norge. I tillegg til at det ble et fokus på forholdet mellom politi og etniske minoriteter, kom det frem mange fortellinger om opplevd rasisme også i andre sammenhenger enn i møte med politiet. Det ble arrangert demonstrasjoner over hele landet. Den største av dem ble holdt i Oslo den 5.juni, der flere tusen deltok.

SIAN hadde i 2020 flere demonstrasjoner der de ønsket å skjende koranen mens de holdt appeller for å spre sitt budskap. Dette aktualiserte de mange vurderingene politiet må ta for både å beskytte ytringsfriheten, og samtidig etterforske og iretteføre hatefulle ytringer. Oslo politidistrikt brukte mye tid og ressurser på å nå ut til berørte miljøer for å forklare politets rolle, og hva norsk lov sier om dette. Vi var også aktive i ulike medier for å forklare dette³.

Organisasjonen Unge funksjonshemmede lanserte rapporten "Stå opp mot hatprat", der ungdom med nedsatt funksjonsevne fortalte om utestengelse, trakassering og hat. Dette aktualiserte et behov for økt kompetanse på hatkriminalitet mot personer med nedsatt funksjonsevne, og samtidig satte det fokus på mørketall på denne type hatkriminalitet.

2020 var også året der det strafferettslige vernet for transpersoner ble styrket, ved at kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk ble gitt et særskilt vern blant annet i straffelovens §185 og §186. "Homofil orientering" ble samtidig erstattet med "seksuell orientering" i de samme paragrafene⁴.

Alt i alt var 2020 et år som satte både politi og befolkning på prøve, men der vi også fikk økt fokus på betydingen av å jobbe mot hatkriminalitet.

¹ Under etnisitet inngår også antisemittisme, samehat og antisiganisme

² <https://www.un.org/en/coronavirus/we-must-act-now-strengthen-immunity-our-societies-against-virus-hate>

³ Se blant annet <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/RRPqeO/hvorfor-tillater-politiet-sian-aa-spre-et-hatefullt-budskap-la-meg-for>

⁴ Det er riktignok tatt med i forarbeidene at heterofil orientering er unntatt

Etterforskning av hatkriminalitet skal prioriteres i politiet. I Riksadvokatens mål- og prioriteringsskriv for 2021 står det at hatkriminalitet fremdeles skal vies særskilt oppmerksomhet, og det er et av de prioriterte områdene⁵.

Oslo politidistrikt har siden 2014 hatt en egen hatkrimgruppe. Denne enheten jobber utelukkende med etterforskning av hatkriminalitet, som den eneste i sitt slag i Norge. I 2020 ble det bestemt at det skal opprettes et nasjonalt kompetansemiljø på hatkriminalitet, og det er bestemt at dette miljøet, som skal bistå hele norsk politi, skal ligge i Oslo politidistrikt.

Vi kjenner derfor på et særskilt ansvar for å bidra til økt kunnskap og kompetanse om fagfeltet. Den årlige hatkrimrapporten er et bidrag til dette arbeidet. Den gir innblikk i hva slags type forhold som anmeldes, hvor de skjer, og nærmere om fornærmede og gjerningspersoner. Vi har også tatt med eksempler på enkeltsaker.

Det er fortsatt grunn til å anta mørketall, og kanskje særlig i forhold til hatkriminalitet som skjer på nettet. Vi oppfordrer derfor fortsatt til å anmelde denne type saker. Vi fortsetter også opplæring og bevisstgjøring av ansatte i Oslo politidistrikt på fagfeltet hatkriminalitet.

Politimester Beate Gangås
Oslo Politidistrikt
Mars 2021

Rapporten er skrevet av Ingjerd Hansen, Stab for virksomhetsstyring, Oslo politidistrikt.
Epost ihansen@politiet.no
Uttrekk av data utført av Christina Hofset, Felles Enhet for Etterretning og analyse, Oslo politidistrikt

⁵ <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2021/02/Rundskriv-1-2021-M%C3%A5l-og-pri.pdf>

Sammendrag

Totalt ble 287 forhold kodet som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt i 2020. Det er så å si det samme antall forhold som i 2019, da det var 278 forhold.

Det er viktig å understreke at denne rapporten omtaler de forholdene som er *anmeldt* som hatkriminalitet, og ikke det reelle antallet hatkriminalitet i Oslo politidistrikt. Det vil også være slik at blant de anmeldte sakene har noen endt med domfellelse, og noen er avgjort som intet straffbart forhold.

Det er som tidligere år flest forhold på etnisitet⁶ (61 %), deretter religion (17%) etterfulgt av LHBT⁷ (16 %), og til sist nedsatt funksjonsevne (3%) og antisemittisme (2 %). I 35 forhold er det en kombinasjon av ulike grunnlag, altså ett hovedgrunnlag og ett undergrunnlag. Oftest er motivet da en blanding av grunnlagene etnisitet og religion.

Der hvor hovedmotivet er religiøst gjelder alle forhold, med ett unntak, undergrunnlaget islam. Blant LHBT-forholdene er det flest homofile menn som rammes.

Et flertall av forholdene er hatefulle ytringer, kroppskrenkelser eller hensynsløs atferd.

Da Oslo politidistrikt startet rapporteringen på hatkrim, inntraff de fleste forholdene i sentrum. Dette har endret seg, nå er åsted oftest nabolag. Dette var særlig tydelig i 2020. Det er også flere forhold som skjer på arbeidsplassen, og det er særlig vektere og taxisjåfører som er fornærmet part.

Det er fremdeles få anmeldelser på hatkriminalitet begått på sosiale medier, kun 32 forhold i 2020. Dette tyder på store mørketall.

De *fornærmede* i hatkrimanmeldelser varierer med grunnlag. På antisemittisme, etnisitet og LHBT er flest fornærmede menn. Vi har også sett på de som betegner seg selv som transpersoner, og dette gjaldt fornærmede i syv forhold under kategorien LHBT i 2020. På religion er det imidlertid dobbelt så mange kvinner som menn blant de fornærmede. De fleste av kvinnene forteller at de bærer hijab, og de mener overgrepet hadde sammenheng med dette. På nedsatt funksjonsevne er det like mange kvinner som menn.

Aldersmessig er langt de fleste fornærmede voksne eller eldre, der vil si 30 år eller eldre. Vi har likevel en økning i barn under 18 år som fornærmede. Mens dette utgjorde 5% i 2019, så gjelder det 11% i 2020.

Fødelandet til fornærmede er noe ulikt på de ulike grunnlagene. På LHBT og nedsatt funksjonsevne er det et flertall av de fornærmede som oppgir fødeland Norge, mens på religion, etnisitet og antisemittisme er flertallet født utenfor Norge. Ser vi på statsborgerskap var fornærmede i hatkrimsaker i 2019 primært norske statsborgere, ca 62% av de fornærmede.

Blant *identifiserte gjerningspersoner* er tre av fire menn. Aldersmessig er to tredjedeler av de identifiserte gjerningspersonene 30 år eller eldre, kun 9% er barn. Langt de fleste

⁶ Etnisitet brukes som samlebetegnelse på hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse. Under etniske opprinnelse inngår også antisiganisme og samehat

⁷ Lesbisk, homofil, bifil, transperson. 1. januar 2021 ble kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk gitt et særskilt vern i straffeloven, og vil i neste års rapport derfor tas ut som eget grunnlag

gjerningspersoner er født i Norge og er norske statsborgere. Ser vi på de ulike grunnlagene inntreer likevel noen forskjeller. På religion- og etnisitetsgrunnlaget er de fleste identifiserte gjerningspersoner norskfødte. På grunnlagene LHBT, antisemittisme og nedsatt funksjonsevne gjelder dette bare halvparten av de identifiserte gjerningspersonene. Det må her kommenteres at tallene på de to siste grunnlagene er så små at én gjerningsperson kan utgjøre en forskjell. På LHBT så vi samme tendens i 2019. Ser vi på statsborgerskap er det en overvekt av norske statsborgere på alle grunnlag.

Selv om mange av gjerningspersonene oppgir å ha vært ruspåvirket, gjelder det likevel ikke flertallet. Andelen som oppgir å stå utenfor arbeidslivet er flere enn i befolkningen generelt, men det er også flere av gjerningspersonene som er i arbeid eller studerer.

Noen oppgir i avhør at de angret svært på det som skjedde og er opptatt av å si unnskyld til fornærmede. Det forklares da ofte med at de var ruspåvirket. Andre kan være opptatt av å forklare hvorfor de mener man må være skeptiske til den gruppen fornærmede tilhører. De langt fleste mener i avhør at de ikke har gjort noe straffbart, og forklarer hendelsen med at fornærmede var den som startet konflikten, eller at det som er beskrevet ikke skjedde.

Vi må understreke at tallene på både fornærmede og gjerningspersoner er lave, og små utfall kan derfor gi store endringer. Men hovedtrekkene som nevnes her stemmer overens med de vi har sett de siste årene, både på hvilke grunnlag som anmeldes oftest, og profil på gjerningspersoner og fornærmede.

1 Innledning

Denne rapporten viser statistikk over anmeldt hatkriminalitet i Oslo politidistrikt i 2020. Det er viktig å presisere følgende: **Denne rapporten omhandler anmeldt hatkriminalitet og ikke det faktiske omfanget av hatkriminalitet i Oslo.** Det er, som nevnt i tidligere rapporter om temaet, grunnlag for å tro at det er store mørketall⁸, det vil si at ikke all hatkriminalitet blir anmeldt.

Det er videre viktig å presisere at denne rapporten omtaler forhold som på **anmeldelsestidspunktet** ble vurdert som hatkriminalitet. Det er ikke slik at alle disse nødvendigvis blir stående som hatkriminalitet gjennom hele etterforskningsprosessen. Noen av forholdene kan bli henlagt som intet straffbart forhold, altså at etterforskning viser at de ikke rammes av straffelovens bestemmelser. Likevel er forholdet *anmeldt som* hatkriminalitet, og omtales dermed i denne rapporten, på samme måte som i tidligere års rapporter.

Oslo politidistrikt benytter nå følgende definisjon av hatkriminalitet:

Hatkriminalitet er straffbare handlinger som helt eller delvis har bakgrunn i andres hudfarge, nasjonale eller etniske⁹ opprinnelse, religion/livssyn, seksuelle orientering, kjønnsuttrykk og kjønnsidentitet og/eller nedsatt funksjonsevne.

Hatkriminalitet er altså brudd på straffeloven. Politiet håndterer ikke anmeldelser som er brudd på diskrimineringslovgivningen, eksempelvis at man mener man blir nektet å leie en bolig fordi man er homofil, eller nektes en jobb fordi man er muslim. Slike forhold faller utenfor straffeloven¹⁰.

Vi ser at det er forhold som i dagligtale *omtales* som hatkriminalitet, som ikke *er* hatkriminalitet. Det er mange såkalt hatefulle ytringer som kan oppleves krenkende, men som ikke er brudd på straffeloven.

Samtidig vet vi at det er personer som mener de har vært utsatt for hatkriminalitet, men som ikke anmelder dette, fordi de ikke vet at det de opplever kan være straffbart. Dette vet vi både fra medier, fra forskningsrapporter og fra personer politiet møter. I forkant og etterkant av Black lives matter -demonstrasjonen hadde Oslo politidistrikt mange møter med personer som fortalte om rasistiske hendelser som helt klart er brudd på straffeloven, men som de av ulike grunner hadde valgt å ikke anmelde.

For en nærmere beskrivelse av fenomenet hatkriminalitet, vises til tidligere rapporter publisert på www.politi.no/oslo og heftet "Hatkrim - Rettslige og praktiske spørsmål"¹¹.

⁸ Se blant annet hatkrimrapportene fra 2012 - 2019, Oslo politidistrikt

⁹ Under etnisitet inngår også antisemittisme, samehat og antisiganisme

¹⁰ Spørsmål om denne type forhold kan rettes til LDO www.ldo.no

¹¹ <https://www.politiet.no/globalassets/dokumenter/oslo/rapporter/anmeldt-hatkriminalitet-oslo/hatkrim---rettslige-og-praktiske-sporsmal-november-2015.pdf>

2 Metode, forklart med resultater fra undersøkelsen

Data til denne rapporten er fremskaffet gjennom manuelle søk i analyseprogrammet PAL for STRASAK som henter informasjon fra straffesakssystemet. Uttrekket¹² er gjort ved å hente ut anmeldelser registrert i 2020 etter de såkalte rasisme- og diskrimineringsparagrafene, og anmeldelser som er merket av som hatkriminalitet i straffesakssystemet¹³.

I tillegg til å inkludere anmeldelser etter strl. §§ 185 og 186 i den nye straffeloven, som tilsier hatkriminalitet, er det altså nødvendig at politiet haker av saken som hatkriminalitet dersom man ved søk skal finne alle anmeldte saker som omhandler hatkriminalitet. Merkingen av hatkriminalitet kan skje på to måter. Enten hakes det av for hatkriminalitet når anmeldelsen registreres første gang, eller - dersom dette ikke er gjort - kan ansvarlig etterforsker eller jurist hake av på et senere tidspunkt. Dersom ingen haker av for hatkriminalitet, vil saker som ikke omfattes av de nevnte paragrafene i straffeloven heller ikke vise seg i våre uttrekk. Det er derfor det for denne type saker snakkes om doble mørketall: Det er mørketall fordi ikke alle saker blir anmeldt, og det er mørketall fordi politiet ikke nødvendigvis registrerer hatmotiv i de sakene som er anmeldt.

Evt. kan en sak bli etterforsket som hatkriminalitet, men man kan ha glemte å hake av for hatkriminalitet i politiets system, og den vil derfor ikke komme med når vi tar uttrekk til denne statistikken. De siste årene har det vært gjort en stor innsats for å sikre at alle anmeldelser med et mulig hatmotiv blir kodet som hatkriminalitet i politiets systemer, likevel må vi ta høyde for at ikke alle anmeldelser kodes.

For anmeldelsene identifisert i straffesaksregisteret gjennom utvalgskriteriene beskrevet over, er alle dokumenter i saken lest. Det er vurdert hvorvidt anmeldelsene som er med i uttrekket for hatkriminalitet faktisk er hatkriminalitet, eller om de er feilregistrert¹⁴. Åtte forhold ble tatt ut som feilregistrert ved gjennomlesing, det vil si at de opplagt ikke er hatkrimsaker og kodingen må ha skjedd ved en feiltakelse.

Det er til sammen registrert 270 *anmeldelser* på hatkriminalitet i Oslo for 2020. I flere anmeldelser er det registrert mer enn én fornærmet. Det innebærer at det i 2020 ble registrert 287 *forhold* som fornærmet for hatkriminalitet. Det er disse 287 forholdene som er utgangspunkt for denne kartleggingen.

Som beskrevet også i tidligere rapporter: Det kan for eksempel være slik at mann A og mann B, som fremstår som kjærester, sitter på en café. Mann C kommer bort til mann A, tilsynelatende uprovosert, og løfter ham opp etter kragen, spytter ham i ansiktet, og sier til person A og B før han forlater cafeen "Jævla homser, jeg hater dere alle sammen og dere er verre enn parasitter. Bare vent – dere skal dø alle sammen". Når mann A kommer for å anmelde denne hendelsen vil saken kunne inneholde ett forhold på hatefulle ytringer, ett på trusler og ett på kroppskrenkelse- altså tre forhold på en og samme hendelse. I noen tilfeller vil også person B registreres inn på samme anmeldelsesnummer, og saken vil dermed inneholde forhold som gjelder denne personen også. I andre saker vil det kunne opprettes

¹² Uttrekket ble foretatt 27. januar 2021

¹³ Såkalt Sakskategori i Strasad.

¹⁴ Det er, etter opprettelsen av hatkrimgruppen, ikke mulig for rapportskriver å si nøyaktig hvor mange saker som ble feilkodet i 2020. Dette fordi hatkrimgruppen i løpet av året fortløpende avkoder evt saker som feilaktig er ført som hatkriminalitet. De mener imidlertid at det er svært få saker som nå feilkodes i Oslo politidistrikt.

unike anmeldelser – en for hver person. Det er derfor vi må skille mellom forhold og anmeldelser. I 2020 var det registrert 186 hovedsaker og 101 vedleggsaker.

Begrepet gjerningsperson brukes om personer som har status som mistenkt, siktet eller domfelt. Mindretallet av de som omtales som gjerningspersoner i denne rapporten var kjent skyldig på det tidspunktet uttrekket ble foretatt, noen vil bli frikjent, og flere saker er henlagt. Kategorien sier derfor svært lite, utover at vedkommende ble registrert som gjerningsperson i anmeldelsen. I kapittelet om gjerningspersoner kan vi derfor ikke slå fast hva som kjennetegner de som *begår* hatkriminalitet, det eneste vi kan peke på er variabler som beskriver de som blir *anmeldt* for hatkriminalitet.

I rapporten er forholdene kategorisert ut fra ulike typer hatkriminalitet, basert på grunnlag¹⁵. Av og til kan en anmeldelse gjelde hatkriminalitet i flere kategorier, eksempelvis både etnisitet og nedsatt funksjonsevne. Det er i disse tilfellene valgt hovedkategori etter det mest fremtredende grunnlaget i saken¹⁶.

Kategoriseringen skjer etter en helhetsvurdering. Ofte vil det være fornærmedes ord som ligger til grunn for kategoriseringen, men det kan også være ut fra hva vitner eller gjerningsperson forklarer. Dersom fornærmede mener vedkommende har blitt utsatt for hatkriminalitet, skal det alltid veie tungt i forhold til koding av det anmeldte forholdet¹⁷.

Et klassisk eksempel er der fornærmede er blitt slått av mistenkte. Fornærmede kan hevde at mistenkte sa noe negativt om gruppen hun tilhører, og at dette er årsaken til slaget (eks at det skal ha blitt sagt nigger, homo, krøpling, jøde el. lign.). Mistenkte kan benekte at dette var årsak og heller forklare slaget med at han ble provosert av noe fornærmede sa, ikke hvem fornærmede er. Fornærmedes *grunnlag for anmeldelse* var imidlertid som hun forklarte, og politiet vil kode saken som hatkrim. Etterforskningen må så vise om dette ble sagt eller ikke, og om det eventuelt var hatkrim eller ikke.

Rapporten viser altså anmeldte hendelser som er kodet som hatkriminalitet. Det kan forekomme at etterforskning kommer frem til at dette ikke var tilfelle. Det vil likevel kunne bli stående med kode hatkriminalitet, da statistikken gir et innblikk i hvilke saker som er anmeldt som hatkriminalitet. Dette er ikke unikt, men vil gjelde også i andre typer politistatistikk som ser på anmeldte saker. Likeledes vil noen forhold som er anmeldt i 2020 mangle hatkrimkoding, dersom det først senere i etterforskningen blir tydelig at det lå et hatmotiv til grunn, og at dette ikke kommer frem før i 2021.

Denne rapporten viser altså kun saker som ved uttrekksdato var kodet som hatkriminalitet, men ovenstående eksempler viser dilemma knyttet til uttrekket av disse forholdene.

¹⁵ Det er fire grunnlag som vist i definisjonen: Etnisitet, religion, homofil orientering og nedsatt funksjonsevne. Vi har i oversikten videre valgt å bruke betegnelsen LHBT – Lesbisk, homofil, bifil og trans i stedet for homofil orientering. Dette forklares nærmere under kapittelet om grunnlag.

¹⁶ Se tabell 2

¹⁷ Dersom fornærmede mener det er hatkrim, men det er tydelig at dette ikke stemmer, vil forholdet ikke nødvendigvis kodes som hatkrim.

3 Statistikk

3.1 Antall forhold og grunnlag

Totalt ble 287 forhold kodet som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt i 2020. Dette det første året siden vi startet å føre årlig hatkriminalstatistikk, at vi så å si ikke har sett en økning i antall forhold. Det minnes igjen om at man må være varsom med å trekke konklusjoner på bakgrunn av anmeldte forhold. Det reelle antall hatkriminalforhold i Oslo kan vi ikke si noe om, vi kan kun vise til statistikk på de forholdene er anmeldt som hatkriminalitet.

2020 var et svært spesielt år i hele Norge, men kanskje særlig i Oslo merket man tiltakene som måtte iverksettes for å hindre en rask spredning av Covid-19 viruset. Det var året da man stengte ned skoler arbeidsplasser, butikker, utesteder og fritidsarenaer i lange perioder. Dette er arenaer der man tidligere år har hatt flere anmeldte hatkriminalforhold, og da særlig i forbindelse med uteliv. Det kan være at forholdet har skjedd på utesteder, i tilknytning til at det er konsumert mye alkohol, men det har også vært forhold knyttet til at man er på vei hjem fra en fest. Slike har vi færre av i 2020.

På den andre siden har det vært knyttet mye bekymring til at hatkriminalforhold kan oppstå som en direkte konsekvens av pandemien, som vist blant annet i forordet til denne rapporten, der FNs generalsekretær siteres. Rent konkret har det vært bekymring opp mot hatefulle ytringer mot personer som utseendemessig kan assosieres med Kina. Det har vi sett svære lite av i Oslo, kun to anmeldte tilfeller i 2020. Mer generelt har det vært knyttet bekymring til at hatkriminalitet på nett vil øke, i og med at flere har vært mer hjemme, og dermed kan ha fått mer tid foran skjermen. Heller ikke her har vi sett en økning i antall anmeldelser i Oslo¹⁸. Det er fortsatt slik at anmeldelser av hatkriminalitet på sosiale medier/internett er svært lavt, og det er grunn til å anta store mørketall. Forholdene fordeler seg slik på de ulike grunnlagene:

Tabell 1. Antall forhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt 2020, fordelt etter grunnlag, sammenlignet med 2019, 2018, 2017. Absolutte tall og prosent

Grunnlag	Antall 2020	Antall 2019	Antall 2018	Antall 2017	% 2020	% 2019	% 2018	% 2017
LHBT ¹⁹	47	56	47	46	16%	20%	20%	23%
Etnisitet	177	162	136	104	62%	58%	57%	52%
Antisemittisme ²⁰	6	6	8		2%	2%	3%	
Religion	49	46	40	43	17%	17%	17%	22%
Nedsatt funksjonsevne	8	8	7	5	3%	3%	3%	3%
Totalt	287	278	238	198	100%	101%	100%	100%

Det er økning på både i antall og andel på etnisitet, og en tilsvarende nedgang i antall og andel på LHBT. Tallene er imidlertid så lave og utslagene fra år til år så små, at det ikke er grunnlag

¹⁸ PST viser til en særlig bekymring for utviklingen av ekstremisme på digitale plattformer i sin trusselvurdering for 2021: file:///C:/Users/Politiet/Downloads/globalassets/artikler/trusselvurderinger_nasional-trusselvurdering-2021_ntv_2021_final_web_1802-1.pdf

¹⁹ LHBT står for Lesbisk, Homofil, Bifil og Trans. Fra 1.januar 2021 er kjønnsuttrykk og Kjønnsideidentitet tatt inn som eget grunnlag i straffeloven, og vil derfor i neste års rapport telles separat. For 2020 er disse anmeldelsene fremdeles slått sammen med andre grunnlag på seksuell orientering. For nærmere informasjon om hvordan forholdene fordeler seg under denne kategorien, se tabell 6

²⁰ Antisemittisme som egen kategori var nytt i 2018. Tidligere år har denne lagt under hovedkategori etnisitet

for konklusjoner om årsak. Det er imidlertid interessant at forholdsmessigheten holder seg fra år til år. Det er klart flest forhold på etnisitet.

Vi vil særlig trekke frem det lave antallet anmeldelser på nedsatt funksjonsevne. Vi opplever at det er dette grunnlaget som er minst kjent. Mens ord som rasisme, homofobi og muslimhat er innarbeidede ord i norsk vokabular, så har vi ikke tilsvarende bevissthet om det som på engelsk heter disablism, eller på svensk funksjonsevne - et ord med stadig større bruk også i Norge. Skal man få ned mørketall på dette grunnlaget er det behov for kunnskapsøkning både i politiet, blant støtteapparat og personer med nedsatt funksjonsevne slik at man gjenkjenner fenomenet når det inntreffer, og kan anmelde²¹. Flere har pekt på at saker som kunne være kodet som hatkriminalitet muligens blir etterforsket som straffbar handling mot særlig sårbare personer.²²

Noen av grunnlagene vil gå i hverandre. Det mest vanlige er det kan være uklart hvorvidt kategorien skal være religion eller etnisitet. For å vise dette ser vi på mulig doble grunnlag i hatkrimforholdene. Ut fra dette får vi en tabell over hovedgrunnlag med mulig undergrunnlag:

Tabell 2. Antall forhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt 2020, fordelt etter hovedgrunnlag og kombinert med et annet grunnlag. Absolutte tall. Sammenlignet med 2019

Hovedgrunnlag	Kombinert med annet grunnlag	Antall 2020	Antall 2019
Antisemittisme			
Etnisitet			
	Antisemittisme	3	1
	LHBT	1	2
	Religion	13	24
LHBT			
	Etnisk	3	9
	Religion		4
	Både etnisitet og religion		4
	Nedsatt funksjonsevne	1	
Nedsatt funksjonsevne			
	Etnisk		1
Religion			
	Etnisk	14	17
	LHBT		1
Totalt		35	63

²¹ <https://www.dagbladet.no/nyheter/ofre-for-hat---store-morketall/73419762>, <http://www.ssb.no/helse/artikler-og-publikasjoner/paa-like-vilkaar> og <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/handle/11250/2442447>. Denne siste rapporten viser at minoritetpersoner, herunder personer med nedsatt funksjonsevne, i større grad enn andre opplever negative og krenkende ytringer. Det er imidlertid uvisst hvor mange av disse som opplever å være mottaker av straffbare hatefulle ytringer.

²² Blant annet ldo.no og arbeidet til organisasjonen Stopp diskrimineringen, samt Menneskerettighetsalliansen

I totalt 35 forhold var det blandede motiver. Det er en klar nedgang, nesten halvering fra 2019. Det er vanskelig å si noe om årsak, men i 2019 var svært mange av de blandede grunnlagene knyttet til antatt ruspåvirkning hos gjerningspersonen, som skjelte ut både "utlendinger" og "muslimer". Det at antall utelivstilknyttede hatkriminaliteter har gått ned, kan ha hatt noe å si for nedgangen på de kombinerte grunnlagene.

Tabellen kan leses slik for etnisitet: Etnisitet var hovedgrunnlag i 176 av forholdene²³, men i ytterligere 17 forhold var religion et medvirkende motiv (det var medvirkende i 3 forhold der hovedmotivet var LHBT, og i 14 forhold der hovedmotivet var religion). I LHBT-sakene der etnisitet er medvirkende, forklarer fornærmede at vedkommende har blitt utsatt for den straffbare handlingen av noen som ikke tåler at vedkommende er både minoritet og homofil.

3.1.1 Grunnlag etnisitet

Også i 2020 var det anmeldte flest forhold på denne underkategorien. Godt over halvparten, eller 61 % av forholdene, var på grunnlag etnisitet.

I de fleste av forholdene er det tydelig at gjerningspersonen legger vekt på at fornærmede er "utlending" – og at kontinentbakgrunn spiller liten rolle. Denne kategorien kaller vi "uspesifisert utenlandsk" – det vil si vedkommende blir kalt "jævla utlending", "jævla innvandrere" eller lignende, eller at mistenkte i avhør er tydelig på at vedkommende ikke har sansen for "utlendinger". Kontinentbakgrunn kommer likevel inn i noen forhold da det er sagt "neger", "pakkis", "guling" "polakk" osv – som indikerer kontinentbakgrunn. Disse kalles "Anti Asia" og "Anti Afrika", "Europa utenom Norge". Kategorien "Norsk" vil si at gjerningspersonen er motivert av at man ikke liker "norskinger".

«Internnorsk» eller "sviker" vil si at man utsettes for hatkriminalitet fordi man beskyldes for å ha sviktet sin etnisitet. Det kan være etnisk norske personer som har uttrykt seg positivt om innvandring, flykninger osv, og som opplever trusler eller vold på grunn av sine meninger. Man blir altså oppfattet som å ha "sviktet den norske kultur". Det kan også være at en person med minoritetsbakgrunn beskyldes av andre med samme bakgrunn for å ha blitt "for norsk". I 2020 var to av forholdene rettet mot personer der den ene er etnisk norsk og den andre hadde innvandrerbakgrunn. I begge forholdene var ulike mistenkte forbannet for at de "blandet raser". Et annet forhold fra 2020 er en person med minoritetsbakgrunn som blir skjelt ut og forsøkt spyttet på av mistenkte for å svikte "sine egne" og er blitt "for norsk".

Vi har også en egen kategori nazisymboler. Det vil si at det er tagget hakekors eller lignende, altså at denne type symbolikk er fremtredende i det anmeldte forholdet. Dette er kategorisert under etnisitet, men i et par av disse forholdene har vi ukjent gjerningsperson. Det vil si at vi ikke med sikkerhet kan vite om gjerningspersonen her også kan være motivert av antisemittisme, homofobi eller annet. Årsaken til at det er kategorisert som etnisitet i vårt uttrekk er at symbolene ofte fremtrer på lokaliteter assosiert med flykninger og/eller innvandrere.

²³ Se tabell 1

Tabell 3. Antall forhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt i 2020 i kategorien etnisitet, med underkategorier, sammenlignet med 2019, 2018 og 2017. Absolutte tall.

Underkategorier Etnisitet	Antall forhold 2020	Antall forhold 2019	Antall forhold 2018	Antall forhold 2017
Antisiganisme**	1	1		6
Antisemittisme *				2
Anti Asia ("pakkis", "guling" mm)	26	17	13	13
Anti Afrika ("neger", afrikaner mm)	31	28	31	27
Uspesifisert "utenlandsk"	99	86	77	48
Europa utenom Norge (polakk osv)	1	5	1	
Norsk	2	6		1
Internnorsk ,sviker, forræder	4	3	6	6
Samisk	1		1	
Midtøsten (araber mm)		4	1	1
Nazisymboler el lign	6	12	4	
Klankonflikt	3			
	2			
Totalt Etnisitet	176	162	136	104

*Antisemittisme er nå eget grunnlag, se neste kapittel, ** Antisiganisme er hat mot romfolk

Også i 2020 skiller kategorien "uspesifisert utenlandsk" seg ut – over halvparten av forholdene under etnisitet tilhører denne underkategorien. Disse sakene kjennetegnes ved mishagsyttringer som er knyttet spesifikt til at det er "utlendinger" som ikke tolereres. Et eksempel som ble anmeldt i 2020 er saken på en besinstasjon. To unge menn fyller bensin, og mistenkte mener de bruker for lang tid på å flytte seg etter at de er ferdige. De to mennene hevder at mannen ble svært truende, kom ut av bilen og skal ha ropt "kjør videre for faen", "kom dere ut av landet" og videre kalt dem jævla utlending, svarting, og "såne som dere vil vi ikke ha her."

3.1.2 Grunnlag antisemittisme

I forbindelse med Handlingsplanen mot antisemittisme²⁴, kom det endringer i nasjonal koding og antisemittisme ble tatt ut som eget grunnlag. Tiltak nummer 6 i denne handlingsplanen er at antisemittisme skal registreres som motiv for hatkriminaliteter i alle politidistriktene, og det er derfor nå blitt en egen registreringsmulighet i politiets straffesakssystem²⁵. Vi tar det derfor ut som eget undergrunnlag i denne rapporten.

²⁴ <https://www.regjeringen.no/contentassets/16f1826b438748f1991b606f0b194ea6/8041-handlingsplan-antisemittisme-7k.pdf>

²⁵ <https://www.regjeringen.no/contentassets/16f1826b438748f1991b606f0b194ea6/8041-handlingsplan-antisemittisme-7k.pdf> side 22

Tabell 4. Antall forhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt i 2020 i kategorien antisemittisme sammenlignet med 2019, 2018 og 2017. Absolutte tall.

Antisemittisme	Antall forhold 2020	Antall forhold 2019	Antall forhold 2018	Antall forhold 2017
Antisemittisme	6	6	8	2
Totalt antisemittisme	6	6	8	2

I 2020 kan nevnes et forhold som skjedde utenfor synagogen i Oslo, der en mann som var svært oppildnet ytret seg til en av vaktene med hat mot jøder, og avsluttet med å si at det som skjedde i New Jersey også skulle skje her i Oslo.

3.1.3 Grunnlag religion

Også i 2020 var tilfellene med **religiøst motivert** hatkriminalitet rettet mot muslimer eller antatte muslimer. I 2018 og 2019 var alle anmeldelsene under kategori Religion i Oslo forbundet med islam, i 2020 er det ett unntak. Som nevnt tidligere kan det være innslag av religionsfientlighet også i noen av forholdene som er under grunnlag etnisitet. I disse tilfellene har etnisitetsgrunnlaget vært det fremtredende, men det har også vært ytret negativite holdninger til vedkommendes trosgrunnlag. I disse forholdene kan det være andre religioner enn islam som berøres. Under hovedgrunnlag religion fordeler imidlertid forholdene seg slik i Oslo i 2020:

Tabell 5. Antall forhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt i 2020 i kategorien religion, med underkategorier, sammenlignet med 2019, 2018 og 2017. Absolutte tall.

Underkategorier Religion	Antall forhold 2020	Antall forhold 2019	Antall forhold 2018	Antall forhold 2017
Islam	44	46	37	33
Islam ulike retninger	4			3
Frafallen Islam			3	1
Kristendom	1			5
Annet/ religion generelt				1
Totalt Religion	49	46	40	43

Sakene i underkategori "Islam" gjelder personer som opplever seg utsatt for hatkriminalitet fordi de er muslimer eller oppfattes som muslimer, av personer fra andre religioner enn islam. Et eksempel på underkategorien "Islam" fra 2020 er følgende: Mistenkte er tilsammen mistenkt i fire grove trusselsaker på nett. De har startet med at mistenkte sier noe til støtte for organisasjonen SIAN, eller kommenterer på et innlegg. Dersom noen tar til motmæle blir mistenkte raskt svært hissige og kommer med kommentarer om hvor grusomme muslimer er. Mistenkte finner deretter ut hvor fornærmede bor og truer dem og familie med at de ikke kan føle seg trygge, at samboer/forlovede skal knulles, barn skal skamferes osv. I denne saken er det tatt ut tiltale.

Kategorien "Islam ulike retninger" gjelder at man tilhører ulike retninger innen Islam. Eksempel fra 2020 er hatefulle ytringer mot Ahmadiyya-muslimer.

3.1.4. Grunnlag LHBT

LHBT står for lesbisk, homofil, bifil eller transperson. Dette grunnlaget har ligget jevnt på ca en fjerdedel av anmeldelsene de siste årene, med homofil som den største underkategorien. I 2020 utgjør denne kategorien ca en sjettedel av forholdene. Dette skyldes primært at antall anmeldelser på etnisitet har økt, men det var i 2020 en liten nedgang også på anmeldelser med LHBT motiv. Igjen må vi påpeke at tallene er så små at det ikke er grunnlag for å dra noen slutninger av dette.

Tabell 6. Antall forhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt i 2019 i kategorien LHBT, med underkategorier, sammenlignet med 2019, 2018 og 2017. Absolutte tall

Underkategorier LHBT	Antall forhold 2020	Antall forhold 2019	Antall forhold 2018	Antall forhold 2017
Homofil	33	31	21	25
Homofil etnisk/religion*	3		14	7
Lesbisk	2	15	7	7
Bifil				
Kjønnsinkogruens (trans)	9	9	5	6
Totalt Seksuell orientering	47	56	47	46

*Som vist i tabell 2 er det for 3 av forholdene et blandet motiv, dvs at også fornærmedes etnisitet har vært et oppgitt grunnlag. LHBT-motivet har i disse sakene vært det fremtredende, men fornærmede eller mistenkte har lagt vekt på at det er kombinasjonen etnisitet/religion og LHBT som har vært utslagsgivende.

Det må spesielt kommenteres at kategorien Kjønnsinkogruens (trans) som inneholder underkategoriene Kjønnsidentitet og Kjønnsuttrykk, i 2020 fremdeles sorterer under kategorien LHBT. I 2020 var transpersoner ikke gitt et uttrykkelig vern i straffeloven. Oslo politidistrikt har likevel i mange år argumentert for at vi mente denne gruppen falt under straffelovens § 77 bokstav i, ; "grupper med et særskilt behov for vern". Vi etterforsket derfor denne type saker som hatkriminalitet.

1. januar 2021 ble kjønnsuttrykk/ kjønnsidentitet endelig tatt inn i i kjernebestemmelsen om hatkrim i straffeloven §§ 185 og 186, og politiet skal registrere disse sakene som eget grunnlag. For 2021 gjelder derfor at dette er et eget grunnlag og vil bli behandlet slik fremover. For 2020-statistikken er det imidlertid behandlet som et undergrunnlag under LHBT-kategorien.

Et eksempel på en sak fra 2020 er fornærmede som gikk i en sentrumsgate og passerte en guttegjeng. Særlig en av dem skal ha vært svært aktiv og ropt skjellsord som "jævla transe" og "hore" og lignende til hen, spyttet , og også kastet en stol på vedkommende. Fornærmede har voldsalarm og utløste denne. Da politiet kom på stedet var mistenkte forsvunnet, men det ble sikret flere videoopptak og saken var i skrivende stund under etterforskning.

Under forholdene kodet homofili har det tidligere være flere forhold knyttet til Pride-ukene. Offentlige arrangementer i forbindelse med denne uken ble hovedsakelig lagt til nettarrangementer, og det var kun to anmeldelser i 2020 som kan knyttes til denne uken.

Begge disse er knyttet til at de fornærmede sier de bar antrekk som viste at det var Pride (beskrives som glitter i ansiktet, regnbueflagg med mer), og i begge tilfellene kom tilfeldige forbigående bort til dem og kom med skjellsord om homofile. I det ene forholdet forteller fornærmede om slag mot ansiktet. Politiet har i dette tilfellet ikke klart å finne mistenkte.

Det er også en sterk nedgang i hatkriminalitet mot lesbiske, fra 15 til 2 forhold. Vi har ikke grunnlag for å si noe om hva dette kan skyldes.

3.1.5. Grunnlag nedsatt funksjonsevne

Det er som tidligere nevnt grunn til å anta store mørketall for hatkriminalitet mot personer med nedsatt funksjonsevne. Det er likevel slik at åtte forhold er det høyeste antall registrert i Oslo for denne kategorien av hatkrim.

Tabell 7. Antall forhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt i 2020 i kategorien Nedsatt funksjonsevne, med underkategorier, sammenlignet med 2019, 2018 og 2017. Absolutte tall

Underkategorier Nedsatt funksjonsevne	Antall forhold 2020	Antall forhold 2019	Antall forhold 2018	Antall forhold 2017
Nedsatt fysisk funksjonsevne	5	7	4	2
Nedsatt kognitiv funksjonsevne*	3	1	2	2
Nedsatt psykososial funksjonsevne**				
Nedsatt funksjonsevne etnisitet			1	1
Totalt nedsatt funksjonsevne	8	8	7	5

*Også kalt Utviklingshemming

** Det man tidligere har omtalt som "psykiske lidelser"

På bakgrunn av antakelsen om mørketall, er det behov for mer kunnskap på dette feltet. Det er nødvendig å løfte kunnskapsnivået om hatkriminalitet mot personer med nedsatt funksjonsevne og hvilken form dette kan ta. Dette må skje i politiet, blant personer med nedsatt funksjonsevne og i samfunnet for øvrig.

Et eksempel fra 2020 er følgende: Fornærmede, som bruker mobilitetsstokk, ble trakassert av ungdommer. De mente at han ikke kunne være blind i og med at han hadde bidratt med å servere mat på et senter drevet av frivilligheten et sted tidligere. De flokket seg rundt ham og sa - du er ikke blind osv - og de tok capsen hans, som han etterpå fikk tilbake av en dame som bad ungdommene stoppe. I denne saken fant politiet frem til to av ungdommene, som var svært unge, og de ble fulgt opp av forebyggende politi. Også fornærmede ivaretatt med oppfølgende samtaler. Denne saken var helt i nedre sjikt av hva som evt er straffbart, men det hadde stor innvirkning på fornærmede som ble veldig redd for å gå ut. Oppfølging i etterkant av alle involverte ble derfor svært viktig, noe særlig fornærmede gav uttrykk for å sette stor pris på.

3.2 Type lovbrudd

Hovedtyngden av forholdene er saker der straffereaksjonen normalt er forelegg eller betinget fengsel, altså det man betegner som nedre del av strafferammen. Dette har holdt seg stabilt over mange år. Alvorligheten i hatkriminallovbruddene kjennetegnes ikke nødvendigvis av at forholdene isolert sett er de mest alvorlige, men at konsekvensen av lovbruddene går ut over den enkelte handlingen. Riksadvokaten har i flere prioriteringsskriv til politidistriktene lagt vekt på nettopp dette, at hatkriminalitet skal prioriteres fordi det rammer flere enn den enkelte fornærmede. Det er også egnet til å skape frykt i samfunnet, og da særlig i de minoritetsgruppene som identifiserer seg med fornærmede.

De to største lovbruddstypene er hatefulle ytringer, etterfulgt av kroppskrenkelser og hensynsløs adferd. Antall hatefulle ytringer er en klar økning fra 2019. Det er vanskelig å si noe om årsaker til denne økningen fra år til år. Det vi kan si er at det ikke skyldes økning i antall anmeldelser på forhold som har skjedd på nett, da dette antallet, som vi senere skal se, fremdeles er lavt.

Tidligere år har vi pekt på at de mange anmeldelser på hatefulle ytringer kan ha flere forklaringer, blant annet et økt fokus på opplæring av ansatte i hatkriminalitet i Oslo politidistrikt, et økt fokus hos organisasjoner på å anmelde slike saker, og at hatkriminalgruppen har medført både økt kompetanse og fokus på å kode disse forholdene riktig, samt på å irettføre dem. Mange av forholdene på hatefulle ytringer er såkalte vedleggsaker. Det vil si at hovedsaken kan være en kroppskrenkelse, hvor mistenkte samtidig har kommet med hatefulle ytringer overfor fornærmede. Det vil da opprettes en vedleggsak på hatefulle ytringer.

I mange forhold vil det i tillegg være kommet en hatefull ytring, som ikke nødvendigvis ansees å være en straffbar hatefull ytring. Det vil si at det er sagt noe som av fornærmede oppleves som hatefullt, men en juridisk tolkning vil være at det ikke rammes av straffeloven. Det vil da ikke opprettes en egen anmeldelse på hatefull ytring av politiet. Av 287 forhold ser vi etter gjennomlesing at det i 236 av disse, altså i 82% av forholdene, er det uttrykt noe som oppfattes av politi, fornærmede eller vitner som hatefullt. Selv om det ikke opprettes en egen anmeldelse for brudd på straffelovens §185, vil slike ytringer kunne være en hjelp for politiet i arbeidet med å avdekke en eventuell motivasjon hos mistenkte.

Følgende tabell grupperer ulike typer lovbrudd:

Tabell 8. Kriminalitetstyper og statistikkgrupper, i forhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt i 2020, sammenlignet med 2019, 2018 og 2017. Absolutte tall

Kriminalitets type	Ulike typer lovbrudd (Statistikkgruppe) ²⁶	Antall forhold 2020	Antall forhold 2019	Antall forhold 2018	Antall forhold 2017
Vold					
	Trusler	16	20	19	16
	Grove trusler (inkl trusler med kniv/skytevåpen)	5	5		2
	Kroppskrenkelse (inkl grov)	49	54	36	50
	Kroppsskade (inkl grov)	6	6	8	2
	Trusler / forulemping mot off tj.mann/trusler /vold særlig utsatte yrkesgrupper	4	5	9	3
	Drap forsøk		0		
	Drap		1		
Vinning					
	Ran		3	2	
	Grovt ran/grov utpressing		2	1	
Skadeverk					
	Skadeverk på/i bygning, motorkjøretøy, annet, Grovt skadeverk	12	5	3	5
Annet					
	Ordensforstyrrelse / ordensf. i selvforskyldt rus	7	8	3	5
	Hatefulle ytringer*	125	107	108	71
	Diskriminering**	9	8	6	8
	Terrortrusler	1	6	3	
	Hensynsløs atferd	44	45	30	29
	Dyrevelferd	1		1	
	Åndsverkloven	1		2	5
	Krenkelse av privatlivets fred	1	1		
	Brudd på besøksforbud	2	1		
	Annet	1			
Trafikk					
	Uaktsom kjøring, personskade mm	2	1		
Økonomi					
	Identitetskrenkelse, opptre med annens identitet	1			
	Totalt	287	278	238	198

*Kategorien hatefull ytring er slått sammen av fire statistikkgrupper:

Hatefulle ytringer – hudfarge, nasjonal/etnisk opprinnelse , Hatefulle ytringer – religion/livssyn , Hatefulle ytringer homofile orientering , Hatefulle ytringer nedsatt funksjonsevne

** Kategorien Diskriminering er slått sammen av to statistikkgrupper:

Diskriminering nedsatt funksjonsevne, Diskriminering hudfarge, nasjonal/etnisk opprinnelse

²⁶ Kodeverket for lovbrudd ble endret med ny straffelov høsten 2015, og kombinasjonen av nye og gamle statistikkgrupper er uoversiktlig å forholde seg til. Vi har valgt å lage egne, sammenslåtte kategorier for ulike typer lovbrudd som tilnæringsvis beskriver det samme.

Vi så at det sommeren 2020 kom inn flere anmeldelser fra fornærmede, i etterkant av Black Lives Matter markeringene, som nok skapte en økt bevissthet rundt rasisme. Det kan forklare noe av økningen på hatefulle ytringer. Spennet i disse ytringene var stort.

Det er noen anmeldelser som går på at man reagerer på bruk av ordet neger. Det å bruke dette ordet eller andre ord som pakkis og polakk, er i seg selv ikke straffbart, og vil kunne bli henlagt som intet straffbart forhold. Kontekst kan imidlertid komme inn her. Et eksempel er kvinnen som umotivert gikk opp til en ung jente og ropte "ekle pakkis, kom deg hjem der du kommer fra". Dette ble opplevd som svært skremmende og truende og anmeldt som en hateful ytring. Denne konkrete saken ble imidlertid henlagt da det var tvil om gjerningspersonens tilregnelighet.

En sak som i skrivende stund er under etterforskning er episoden der en medpassasjer på tog snakket ekstremt nedlatende til et foreldrepar og deres baby. Medpassasjeren var forbannet fordi de "mikset rase", kalte den etnisk norske forelderen for forræder, sa til dem begge at at svarte var best som slaver, og at barnet ville bære nag til foreldrene fordi "...alt svarte kan er vold, voldtekt og drap". Hun ble oppfattet som svært truende.

I flere av forholdene, også dem med lavest strafferamme, oppgir fornærmede at hendelsen har vært svært belastende for dem. Noen sliter med søvn og kjenner på utrygghet.

Det er en nedgang i voldssaker i 2020. Dette kan være utslag av tilfældigheter, men det kan også ha en sammenheng med Covid-19 situasjonen, da flere av voldssakene tidligere år har vært knyttet til uteliv og rusbruk.

3.3 Hvem anmelder

Vi har grunn til å anta at den samlede økningen i antall anmeldte forhold de siste årene til en viss grad kan forklares med politiets egeninnsats. Dette på bakgrunn av at cirka halvparten av anmeldelsene opprettes av politiet, men også på grunn av at vi i Oslo politidistrikt har en egen hatkrimgruppe som etterforsker disse sakene. Det gjør at fenomenet blir kjent og at fornærmede vet at det er mulig å anmelde. Det er også flere av de frivillige organisasjonene som har påpekt at hatkrimgruppen har vært med på å bygge tillit til politiet hos personer som ellers ikke ville tatt kontakt med politiet²⁷.

Som nevnt i kapittel 3.2. har politiet også blitt flinkere til å anmelde hatefulle ytringer ved at det opprettes vedleggsak dersom det har forekommet hatefulle ytringer i kombinasjon med anmeldt hovedsak, eksempelvis en voldssak.

Doble mørketall er nok likevel fremdeles et fenomen i disse sakene. Det vil altså si at man har mørketall både fordi forholdene ikke blir anmeldt til politiet, og fordi hatmotivet ikke fanges opp i de saker som blir anmeldt. Det er fremdeles et mål at politiet skal bli flinkere til å fange opp hatkriminalitet, både når anmeldelsene er skrevet av politiet, og når fornærmede kommer for å anmelde et forhold.

²⁷ Se blant annet <https://www.klassekampen.no/article/20170327/PLUSS/170329888> og <https://www.nrj.no/flere-melder-fra-om-vold-mot-homofile/artikkel/681826/>

Det er interessant å se hvordan sakene fordeler seg på hvem som har anmeldt orholdet – om det er politiet eller publikum selv som har anmeldt, og hvordan dette har endret seg over tid. Et mål har vært at politiet skal bli bedre på å fange opp eventuelle hatmotiver.

Tabell 9: Anmelder i forholdene registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt 2019, sammenlignet med 2018, 2017 og 2016. Absolutte tall og prosent.

Hvem anmelder	Antall 2020	Andel % 2020	Antall 2019	Andel % 2019	Antall 2018	Andel % 2018	Antall 2017	Andel% 2017
Fornærmede	128	44%	125	45%	114	48%	103	52%
Politiet	138	48%	136	49%	108	45%	93	47%
Publikum/vitne	21	7%	16	6%	16	7%	2	1%
Totalt antall forhold	287	99%	278	100%	238	100%	198	100%

Vi ser at politiet oppretter ca 50% av forholdene. Dette skyldes til en viss grad at politiet oppretter en anmeldelse når man kommer til en hendelse, men det skyldes også at etterforskere etter hendelsen oppretter vedleggsaker. Skal man få ned mørketallene er det likevel fremdeles svært viktig at publikum også selv anmelder hatkriminalitet, og kommer til politiet med slike saker. Det gjelder ikke bare forhold på internett, det gjelder også hendelser i det offentlige rom

Det er fremdeles grunn til å anta store mørketall og det kan derfor også anføres at med den innsatsen som er lagt ned i politiet, så burde muligens anmeldelsestallene vært høyere. Det er en generell diskusjon i politiet om bemanning ute, og høyt press på de patruljene som er på vakt. Dette gjelder også i Oslo politidistrikt, og det er slik at det er mange oppdrag politiet ikke kan prioritere å komme til på travle kvelder. Vi ser som vist i kapittel 3.2 at flere av hatkrimsakene typisk er i nedre sjikt hva gjelder straffbarhet. Dette kan være forhold som politiet på travle kvelder med flere grove voldsaker, ikke har mulighet å prioritere å kjøre til. Hvis så er tilfelle, så er det flere forhold som ikke fanges opp av politiet.

Dette blir imidlertid mulige scenarier som vi ikke har nok kunnskap til å si noe sikkert om. Det kan påpekes at Oslo politidistrikt har et fokus på at hatkrimsaker skal ha prioritet. Likeledes er det slik at vi ofte, i møte med organisasjoner, får høre om forhold som helt klart kan være hatkrim, men som av ulike årsaker aldri er anmeldt, også av årsaker som ligger utenfor det politiet har mulighet til å gjøre noe med.

Målet er likevel å få ned mørketall, og mye kan tyde på at for å nå dette målet må man se på politiets innsats, men også oppfordre berørte minoritetsmiljøer til å sette fokus på viktigheten av å anmelde slike forhold.

3.4 Åsted

Hatkriminalitet skjer i private sammenhenger, i det offentlige rom og via medier. Med ”medier” mener vi her sosiale medier, internett, aviser, men også telefon og e-post er definert inn i denne kategorien. Dette for å skille det fra ansikt-til-ansikt møter. Åsted fordelte seg slik i 2020:

Tabell 10: Åsted i forhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt i 2020, etter gruppert åsted og underkategorier av åsted, sammenlignet med 2019, 2018 og 2017. Absolutte tall

Gruppert Åsted	Underkategorier av åsted	Antall 2020	Antall 2019	Antall 2018	Antall 2017
Medier	Sosiale medier (facebook, nettsteder)	32	28*	27	17
	Telefon/E-post / Brev	7	10	7	10
	TV/radio/Avis	1	3	1	1
Medier totalt		40	41	35	28
Nabolag	Leilighet	6	6	8	5
	Offentlige rom/transport/butikk	74	62	72	57
	Oppgang	32	26	12	11
Nabolag totalt		112	94	92	73
Sentrum	Offentlig kontor		2	2	
	Offentlige rom/transport/butikk	65	55	42	37
	Utested **	1	5	7	26
Sentrum Totalt		66	62	51	63
Skole Arbeid	Arbeid**	62	68	54	34
	Skole	7	5	5	
Skole/Arbeid totalt		69	73	59	34
Annet			8		
Totalt		287	278	238	198

*I ytterligere to forhold er sosiale medier nevnt som viktig for forholdet, men selve lovovertrедelsen skjedde i det offentlige rom

**Utested er definert som serveringsteder og barer. De sakene der fornærmede er vakter eller utestedsansatt har også skjedd på et utested, men her er imidlertid de sakene kodet som at de skjedd på jobb.

Sosiale medier er åsted i kun 11% av forholdene. Det er grunn til å anta at det reelle antallet er langt høyere enn 32 forhold, og at det her er store mørketall. Dette skyldes nok lav anmeldelsestilbøyelighet hos publikum, men sier også noe om at Oslo politidistrikt ikke har opprettet mange slike saker selv. Fokuset er fremdeles på etterforskning av saker som kommer inn, og ikke på aktiv patruljering av nettet med tanke på å avdekke hatkriminalitet. Mye av dette arbeidet ligger for øvrig hos Kripos og til en viss grad hos PST. Kripos opererer det nasjonale tipsmottaket på hatkriminalitet²⁸ og de oversender flere saker til politidistriktene hvert år. Imidlertid er det bare et marginalt antall slike forhold som sendes Oslo politidistrikt.

Kategorien "offentlig rom" favner naturlig nok vidt, men de fleste anmeldte hendelser skjedde på åpen gate, på vei til eller fra hjemsted, i sentrumsgater til og fra fest, eller på åpne plasser som en park eller lignende. "Nabolag" er en vid definisjon, det kan være rett utenfor bosted, men også på nærbutikk eller i nærheten av bosted. "Sentrum" er definert som sentrumskjernen, men inkluderer også Nedre Grünerløkka og nedre del av Majorstua der det er mange utesteder, samt sentrumsområder i Asker og Bærum.

²⁸ <https://www.politiet.no/tjenester/tips-politiet/hatefulle-ytringer-pa-internett/>

Under kategorien "Skole/Arbeid" har det også vært en økning, fra 15% i 2014, til ca ett av fire forhold i 2020. Av disse var flere forhold i tilknytning til taxinæringen, ansatte på utesteder/vektene, eller vold mot/forulemping av polititjenesteperson på grunn av betjentens (antatte eller faktiske) etnisitet, religion eller seksuelle orientering. Også her er det imidlertid grunn til å anta store mørketall. Dette vet vi fra samtaler både med offentlig ansatte, på institusjoner, ansatte i drosjenæring og bussjåfører m.m.

3.4.1 Geografisk åsted

Oslo politidistrikt består av kommunene Oslo, Asker, Bærum og Røyken og Hurum. Av i alt 287 hatkriminalforhold var det ingen med åsted Røyken og Hurum. Åtte av forholdene skjedde i Asker kommune, 28 hadde åsted Bærum kommune, mens 245 skjedde i Oslo kommune²⁹

Bydelmessig i Oslo fordeler det seg slik³⁰:

Alna	26
Bjerke	7
Frogner	24
Gamle Oslo	39
Grorud	6
Grünerløkka	35
Nordre Aker	10
Nordstrand	8
Sagene	5
Sentrum	32
St. Hanshaugen	19
Stovner	6
SøndreNordstrand	14
Ullern	3
Vestre Aker	6
Østsjø	4

Bydel gamle Oslo, Grunerløkka og Sentrum er de som peker seg ut, altså de sentrumsnære områdene.

²⁹ For 6 av forholdene er kommune ikke oppført, dette kan være fordi saken er overført fra særorgan eller annet politidistrikt

³⁰ For 43 av forholdene er bydel ikke notert, kun kommune

Åsted fordeler seg slik på de ulike grunnlagene:

Tabell 11. Antall forhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt i 2019, etter grunnlag og gruppert åsted, sammenlignet med 2018, 2017 og 2016. Absolutte tall

Grunnlag	Gruppert Åsted	Antall 2020	Antall 2019	Antall 2018	Antall 2017
LHBT	Medier	3	15	11	7
	Nabolag	19	24	11	17
	Sentrum	19	14	20	21
	Skole arbeid	6	3	5	1
LHBT Totalt		47	56	47	46
Etnisitet	Medier	19	19	14	10
	Nabolag	65	45	58	38
	Sentrum	33	38	21	33
	Skole Arbeid	59	59	43	23
	Annet		1		
Etnisitet Totalt		176	162	136	104
Antisemittisme*	Medier	1	3	4	
	Nabolag	4	3		
	Sentrum			2	
	Skole arbeid	1		1	
	Annet			1	
Antisemittisme Totalt		6	6	8	
Religion	Medier	15	4	6	8
	Nabolag	21	17	17	16
	Sentrum	10	7	7	9
	Skole Arbeid	3	11	10	10
	Annet		1		
Religion Totalt		49	46	40	43
Nedsatt funksjonsevne	Medier	1			3
	Nabolag	3	5	6	2
	Sentrum	4	3	1	
	Skole arbeid				
Nedsatt funksjonsevne Totalt		8	8	7	5
Totalt antall forhold		287	278	238	198

*Som tidligere nevnt er antisemittisme tatt ut som egen kategori fra 2018, dette grunnlaget sorterte tidligere under etnisitet. De forholdene som var på antisemittisme før 2018 vil derfor være innbakt i tallene på etnisitetsgrunnlaget

Vi ser at forhold med åsted Medier har gått ned fra 15 til tre forhold for grunnlag LHBT, mens det tilsvarende har gått opp fra fire forhold til 15 forhold for grunnlag religion. Dette kan være utslag av tilfeldige svingninger, som at en mediasak et år har utløst flere anmeldelser, eller at det har vært kjørt en kampanje opp mot et miljø. Det er derfor for små tall til at vi kan si noe om tendens eller årsak til disse endringene.

3.5 Nærmere om fornærmede

Fornærmede i hatkriminaliteter er for 2020, som for tidligere år, svært sammensatt med hensyn til alder, kjønn, statsborgerskap og fødeland. Når det gjelder kjønn får politiet i sine uttrekk opp det kjønnet vedkommende offisielt er registrert med. Siden vi i forbindelse med denne rapporten leser alle dokumenter i alle forhold manuelt, har vi imidlertid mulighet til å markere de sakene der fornærmede selv beskriver seg som transperson, og det er gjort også i år.

Kategorien offentligheten/organisasjon/firma, forkortet off/org, er alle forhold der fornærmede ikke er en person. Dette kan være frivillige organisasjoner, offentlige etater eller bedrifter. Kategorien offentligheten er vid. Et eksempel er der en person er pågrepet for ordensforstyrrelse, og vedkommende i beruset tilstand kan ha ropt ut hatefulle ytringer som ikke nødvendigvis er rettet mot en spesiell person. Det er flere eksempler på personer som oppholder seg på en t-banestasjon, og som roper ut svært nedsettende generelle ytringer om muslimer, evt "utlendinger". Kategorien inneholder også de politiansatte som i forbindelse med sitt arbeid har vært utsatt for forulemping/vold eller hatefulle ytringer på bakgrunn av sin etnisitet. I 2020 fordelte de fornærmede seg slik:

3.5.1 Kjønn/Institusjon

Tabell 12: Forhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt 2019, etter kjønn, sammenlignet med 2018, 2017 og 2016. Absolutte tall

Kjønn Fornærmede	Antall 2020	Antall 2019	Antall 2018	Antall 2017
Mann	147	146	128	105
Kvinne	91	89	73	58
Transperson*	7	9	3	6
Offentligheten/organisasjon/firma (off org)	40	32	32	28
Ukjent	2	2	2	1
Totalt antall forhold	287	278	238	198

*Fornærmede er registrert som mann eller kvinne i politiets registre, men har et annet kjønnsuttrykk enn det oppgitte.

I syv av forholdene oppga fornærmede at en grunnleggende årsak er vedkommendes kjønnsuttrykk/kjønnsidentitet. Fremdeles er det flest menn blant de fornærmede. Antallet kvinner er økende, men ser vi på forholdsmessigheten har den vært lik de siste par årene.

Som vi skal se i tabellen under varierer kjønnsandelen noe mellom de ulike grunnlagene. På grunnlagene LHBT, etnisitet og antisemittisme er det flest menn som er fornærmet, mens på religion er det flest kvinner. På nedsatt funksjonsevne er det jevt fordelt. Fordelingen i 2020 på kjønn samsvarer med fordelingen i 2019. Blant de fornærmede under religiøst motivert hatkriminalitet oppgir flere kvinner å bære hijab, og at overgrepet hadde sammenheng med at de bar hijab. Kjønn/institusjon fordeler seg slik etter de ulike grunnlagene:

Tabell 13: Forhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt 2020, etter grunnlag og kjønn fornærmede, sammenlignet med 2019, 2018 og 2017 . Absolutte tall

Grunnlag	Kjønn	Antall 2020	Antall 2019	Antall 2018	Antall 2017
LHBT	Kvinne	4	14	10	7
	Mann	33	32	34	31
	Transperson	7	9	5	6
	Offentligheten/org/firma	3	1	1	2
	Ukjent				
Etnisitet	Kvinne	56	44	38	25
	Mann	94	93	77	53
	Offentligheten/org/firma	25	24	19	25
	Ukjent	2	1	2	1
Antisemittisme*	Kvinne	1	2	1	
	Mann	3	3	2	
	Offentligheten/org/firma	2	1	5	
	Ukjent				
Religion	Kvinne	26	25	20	23
	Mann	13	14	13	20
	Offentligheten/org/firma	8	6	18	
	Ukjent		1		
Nedsatt funksjonsevne	Kvinne	4	4	4	3
	Mann	4	4	3	1
	Offentligheten/org/firma				1
	Ukjent				
Totalt antall forhold		287	278	238	198

**Som tidligere nevnt er antisemittisme tatt ut som egen kategori fra 2018, dette grunnlaget sorterte tidligere under etnisitet. De forholdene som var på antisemittisme før 2018 vil derfor være innbakt i tallene på etnisitetsgrunnlaget

Det at det er flest menn blant de fornærmede er særlig tydelig på grunnlaget LHBT. Det kan ikke ut fra dette trekkes en konklusjon om at det er større sannsynlighet for å bli utsatt for hatkriminalitet dersom man er homofil sammenlignet med lesbisk – til det er tallene våre for små og usikre. Men det vi kan si er at denne tendensen har vært gjennomgående i alle år Oslo politidistrikt har ført statistikk, og at det i alle fall er langt flere anmeldelser på hatkriminalitet mot homofile enn mot lesbiske. Dette var særlig tydelig i 2020, da Oslo politidistrikt kun har fire forhold anmeldt som lhbt-hatkriminalitet rettet mot kvinner.

3.5.2. Alder

Vi deler alder inn i barn (under 18 år), ung (20-29 år), voksen (30–49 år) eller eldre (50 år og over). Det er noe spesielt av vi har en fordobling i antall fornærmede som er barn i 2020, fra 14 tilfeller i 2019 til 31 tilfeller i 2020. Det er ingen åsteder som utmerker seg for denne gruppen, så vi kan altså ikke si at dette skyldes flere forhold begått på sosiale medier eller på skolen. Det kan absolutt, med så små tall, være utslag av tilfeldigheter.

Tabell 14: Forhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt 2020, etter gruppert alder fornærmede, sammenlignet med 2019, 2018 og 2017. Absolutte tall

Gruppert alder	Antall 2020	Antall 2019	Antall 2018	Antall 2017
18 og under	31	14	19	8
19-29	98	98	64	70
30-49	94	101	88	73
50 og over	22	30	33	17
Annet/ Offentlig/Organisasjon	40	33	34	30
Ukjent alder	2	1		
Totalt antall forhold	287	278	238	198

Den yngste registrerte fornærmede var seks år, og den eldste var 75 år på gjerningstidspunktet. Ser vi på gjerningssted knyttet til alder, ser vi at spredningen er ganske jevn. Det som kan kommenteres er at for barn og unge har andelen forhold med åsted sentrum gått noe opp, men det tilsvarende har gått ned for voksne og eldre. Dette kan ha noe med Covid-19 situasjonen å gjøre, da mange i den sistnevnte gruppen i langt mindre grad enn tidligere år har opphold seg i sentrumsområder grunnet hjemmekontor og perioder med delvis nedstengning av sentrumsområdene. Fordelt på forhold etter åsted fordeler det seg slik:

Tabell 15: Forhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt 2020, etter gruppert alder fornærmede og gruppert gjerningssted, sammenlignet med 2019, 2018 og 2017. Absolutte tall

Alder fornærmede	Gruppert gjerningssted	Antall 2020	Antall 2019	Antall 2018	Antall 2017	Antall 2016
18 år og under	Medier	2	1	2	1	4
	Nabolag	11	6	10	3	16
	Sentrum	11	5	4	4	3
	Skole arbeid	7	2	3		
Barn totalt			14	19	8	23
19-29 år	Medier	12	8	11	9	5
	Nabolag	27	35	21	24	19
	Sentrum	32	25	16	19	34
	Skole arbeid	27	28	16	18	6
	Annet		2			
Unge totalt		98	98	64	70	64
30-49 år	Medier	17	17	9	10	9
	Nabolag	46	34	37	30	18
	Sentrum	13	19	20	25	17
	Skole arbeid	18	27	22	8	4
	Annet		4			
Voksne totalt		94	101	88	73	48
50 år og over	Medier	1	6	4	3	2
	Nabolag	18	14	16	5	7
	Sentrum	2	4	5	5	4
	Skole arbeid	1	4	8	4	3
	Annet		2			
Eldre totalt		22	30	33	17	16
Annet (off, org, Ukjent)	Medier	8	9	9	5	7
	Nabolag	10	5	8	11	5
	Sentrum	8	9	7	10	11
	Skole Arbeid	16	12	10	1	1
Annet totalt		42	34	34	30	24
Totalt		287	278	238	198	175

Ser vi på alder knyttet til grunnlag finner vi to trekk som utmerker seg noe i 2020: Vi ser at det er en klar økning av barn som fornærmet på grunnlaget etnisitet. Det er altså her vi har forklaringen på økningen i denne aldersgruppen. Nedgangen på fornærmede for LHBT relatert hatkriminalitet ser vi blant de voksne, altså de i aldersgruppen 30-49 år:

Tabell 16: Forhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt 2020, etter grunnlag og gruppert alder fornærmede, sammenlignet med 2019, 2018 og 2017. Absolutte tall

Grunnlag	Gruppert Alder fornærmede	Antall 2020	Antall 2019	Antall 2018	Antall 2017	Antall 2016
LHBT	18 år og under	3	3	4	2	4
	19-29 år	22	21	22	20	22
	30-49 år	15	25	18	17	12
	50 og over	4	6	2	5	2
	Annet/ Off/Org/Ukjent	3	1	1	2	1
Etnisitet	18 år og under	22	9	12	3	15
	19-29 år	63	57	34	25	32
	30-49 år	52	54	48	44	31
	50 år og over	12	16	21	6	12
	Annet/ Off/Org/Ukjent	28	26	9	26	18
Antisemittisme*	18 år og under					
	19-29 år					
	30-49 år	3	2	1		
	50 år og over	1	3	2		
	Annet/ Off/Org/Ukjent	2	1	5		
Religion	18 år og under	5	2	3	3	4
	19-29 år	12	16	7	24	9
	30-49 år	19	17	20	9	5
	50 år og over	4	4	3	6	1
	Annet/ Off/Org/Ukjent	9	7	7	1	5
Nedsatt Funksjonsevne	18 år og under	1				
	19-29 år	1	4	1	1	1
	30-49 år	5	3	1	3	
	50 år og over	1	1	5		1
	Annet/ Off/Org/Ukjent				1	
Totalt antall forhold		287	278	238	198	175

*Som tidligere nevnt er antisemittisme tatt ut som egen kategori fra 2018, dette grunnlaget sorterte tidligere under etnisitet. De forholdene som var på antisemittisme før 2018 vil derfor være innbakt i tallene på etnisitetsgrunnlaget

3.5.3. Fødeland og statsborgerskap

Som i tidligere år er, det også en stor spredning i forhold til fornærmedes fødeland og statsborgerskap. Gruppert er det slik:

Tabell 17: Forhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt i 2020, etter gruppert fødeland fornærmede, sammenlignet med 2019, 2018 og 2017. Absolutte tall

Gruppert Fødeland	Antall 2020	Antall 2019	Antall 2018	Antall 2017	Antall 2016
Afrika	57	43	45	46	35
Asia u/ Midtøsten	23	25	15	16	17
Midtøsten ³¹	32	30	32	21	4
Amerika/Sør-Amerika	4	13	4	8	3
Vest-Europa u/ Norge ³²	12	5	4	5	3*
Øst-Europa	12	8	9	8	
Norge	102	103	73	48	46
Org/inst/annet	40	32	33	28	21
Ukjent ³³	5	19	23	18	46
Totalt antall forhold	287	278	238	198	175

De fornærmede er født i minst 45 ulike land³⁴.

Blant de som er født i Norge og Europa er det flere av de fornærmede som oppgir at foreldrene ikke er født i Norge. Opplysninger om foreldres fødeland er imidlertid ikke tilgjengelig i straffesaksregisteret og vi får derfor ikke ut autogenerated statistikk på dette, slik vi gjør på eget fødeland og statsborgerskap.

Selv om fornærmede i flertallet av forholdene er født utenfor Norge, er Norge det fødelandet som oftest oppgis, i ca 35% av forholdene. Dette er noe ulikt på de ulike grunnlagene. Fordelingen ellers er, med små variasjoner, i tråd med tidligere år.

På nedsatt funksjonsevne oppgir alle de fornærmede fødeland Norge. På LHBT er det en nogenlunde jevn fordeling av norskfødte og utenlandskfødte, mens det på grunnlagene religion, antisemittisme og etnisitet er et flertall av utenlandskfødte fornærmede:

³¹ Midtøsten: Her bruker vi definisjonen slik den er gitt i Store Norske leksikon <https://snl.no/taxonomy/1098>

³² Vest-Europa og Øst Europa: I definisjonen av hvilke land som tilhører Vest-Europa og Øst-Europa, bruker vi klassifiseringen som FN benytter: <https://esa.un.org/MigFlows/Definition%20of%20regions.pdf>

³³ Ukjent betyr ikke annet enn at fødeland ikke er lagt inn i registreringen av fornærmede. Det er ikke slik at fødeland dermed er ukjent for politiet, men at rapportskriver ikke får dette ut i uttrekket.

³⁴ Det kan være flere da fødeland er ukjent på noen av de fornærmede

Tabell 18: Forhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt 2020, etter grunnlag og gruppert fødeland fornærmede , sammenlignet med 2019, 2018 og 2017. Absolutte tall

Grunnlag	Gruppert fødeland	Antall 2020	Antall 2019	Antall 2018	Antall 2017
LHBT	Afrika	5	1	2	6
	Asia u/ Midtøsten	3	3		
	Midtøsten	6	8	7	5
	Amerika/ Sør-Amerika		1	1	3
	Vest-Europa u/ Norge	1	1		2
	Øst-Europa	5	2		3
	Norge	24	38	29	21
	Organisasjon/Offentlig	3	1	1	
	Ukjent		1	7	4
Etnisitet	Afrika	41	33	33	32
	Asia u/ Midtøsten	18	14	12	8
	Midtøsten	15	15	16	12
	Amerika/ Sør-Amerika	4	12	1	2
	Vest-Europa u/ Norge	11	3	4	
	Øst Europa	4	4	6	5
	Norge	53	43	31	14
	Organisasjon/Offentlig	25	24	20	25
	Ukjent	5	14	13	6
Antisemittisme*	Afrika				
	Asia u/ Midtøsten				
	Midtøsten	1			
	Amerika/ Sør-Amerika				
	Vest-Europa u/ Norge				
	Øst Europa	2	2	2	
	Norge	1	3	1	
	Organisasjon/Offentlig	2	1	5	
	Ukjent				
Religion	Afrika	11	8	10	7
	Asia u/ Midtøsten	2	8	3	7
	Midtøsten	10	7	9	4
	Vest-Europa u/ Norge		1		3
	Øst Europa			1	
	Amerika /Sør-Amerika				3
	Norge	15	15	8	11
	Organisasjon/ Offentlig	10	6	7	
	Ukjent		1	2	2
Nedsatt Funksjonsevne	Afrika		1		1
	Asia u/ Midtøsten				1
	Amerika/Sør-Amerika			2	
	Norge	8	4	4	2
	Org				1
	Ukjent		3	1	
Totalt		287	278	238	198

Tallene endrer seg noe når vi ser på statsborgerskap. Fornærmede i hatkriminalitet er i år som tidligere år, primært norske statsborgere. Det er imidlertid en nedgang fra 2019 da hele 71% var norske statsborgere. I 2020 var 63% norske statsborgere. Vi ser en jevn økning på alle de grupperte statsborgerskapene:

Tabell 19: Forhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt 2020, etter statsborgerskap fornærmede i absolutte og prosentvise tall, sammenlignet med absolutte tall i 2019, 2018 og 2017. Absolutte tall og prosent

Gruppert Statsborgerskap	Antall 2020	% 2020	Antall 2019	Antall 2018	Antall 2017
Afrika	18	6 %	13	8	18
Asia u/ Midtøsten	9	3 %	3	2	4
Midtøsten	13	5 %	15	5	13
Amerika/ Sør Amerika	4	1 %	4	2	4
Vest-Europa u/ Norge	12	4 %	9	10	8
Øst Europa	7	3 %	3	7	5
Norge	179	62 %	196	170	115
Offentligheten/ Organisasjon	40	14 %	32	33	28
Statsløs					1
Ukjent	5	2 %	3	1	2
Totalt antall forhold	287	100%	278	238	198

Det samme viser seg når vi ser på statsborgerskap fordelt på de ulike grunnlagene:

Tabell 20: Forhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt 2020, etter grunnlag og gruppert statsborgerskap fornærmede, sammenlignet med 2019, 2018 og 2017. Absolutte tall

Grunnlag	Gruppert statsborgerskap	Antall 2020	Antall 2019	Antall 2018	Antall 2017
LHBT	Afrika	5	2	4	5
	Asia u/ Midtøsten	1	1		
	Midtøsten	6	7	2	4
	Vest-Europa u/ Norge	1	1	2	2
	Øst-Europa	4			2
	Norge	27	44	38	29
	Offentligheten/organisasjon	3	1	1	2
	Amerika/ Sør-Amerika		0		2
	Ukjent		0		
Etnisitet	Afrika	11	9	4	12
	Asia u/ Midtøsten	7	1	2	3
	Midtøsten	2	6	2	8
	Amerika/ Sør-Amerika	4	4	2	2
	Vest-Europa u/ Norge	10	7	8	6
	Øst-Europa	3	3	6	3
	Norge	110	106	91	44
	Offentligheten/ Organisasjon	24	24	19	25
	Ukjent	5	2	1	1
Antisemittisme*	Norge	3	5	3	
	Offentligheten/Organisasjon	2	1	5	
	Midtøsten	1			
Religion	Afrika	2	2		1
	Asia u/ Midtøsten	1	1		1
	Midtøsten	4	2	1	1
	Vest-Europa u/ Norge	1	1		
	Øst-Europa		0	1	
	Norge	31	33	31	38
	Offentligheten/Organisasjon	10	6	7	
	Statsløs		0		1
	Ukjent		1		1
Nedsatt funksj.evne	Norge	8	8	7	4
	Offentligheten/Organisasjon		0		1
Totalt antall forhold		287	278	238	198

*Som tidligere nevnt er antisemittisme tatt ut som egen kategori fra 2018, dette grunnlaget sorterte tidligere under etnisitet. De forholdene som var på antisemittisme før 2018 vil derfor være innbakt i tallene på etnisitetsgrunnlaget

Denne gjennomgangen av ulike bakgrunnsvariabler på fornærmede viser det samme som beskrevet i tidligere hatkrimrapporter fra Oslo politidistrikt: Det er vanskelig å gi et klart entydig bilde av fornærmede i hatkriminaliteter, fordi det varierer fra grunnlag til grunnlag. Eksempelvis vil det innenfor religiøst motivert hatkriminalitet være slik at den typiske fornærmede er en voksen kvinne, født utenfor Norge men norsk statsborger. På LHBT-motivert hatkriminalitet er de fleste fornærmede voksne menn født i Norge med norsk statsborgerskap.

3.6 Nærmere om identifiserte gjerningspersoner

I det følgende brukes samlebetegnelsen "gjerningspersoner", men det er svært viktig å presisere at det kun er de færreste av de vi omtaler som gjerningspersoner som er domfelt/bøtelagt på tidspunktet for datauttrekket. Begrepet gjerningspersoner kan derfor fremstå unyansert. I enkelte tilfeller er det antatte gjerningspersoner, i andre tilfeller personer som er frikjent, eller det er personer som faktisk er dømt for hendelsen. Mer presist er det derfor å snakke om mistenkt/siktet/domfelt. Som en samlebetegnelse bruker vi likevel begrepet gjerningsperson, men altså med de forbehold som her er nevnt. Vi gjentar det som ble omtalt i metodekapittelet: Det som beskrives her er de som er registrert som gjerningsperson i anmeldelsen. **Vi kan derfor ikke slå fast hva som kjennetegner de som begår hatkriminalitet, det eneste vi kan peke på er variabler som beskriver de som blir anmeldt for hatkriminalitet.**³⁵

Noen identifiserte gjerningspersoner går igjen i flere forhold. I tillegg er det slik at det i noen forhold med ukjent gjerningsperson, er oppgitt at det var flere gjerningspersoner. Det reelle tallet på antall gjerningspersoner i de anmeldte hatkrimforholdene kan vi derfor ikke si med sikkerhet.

For å kunne si noe om gjerningspersoner har det vært nødvendig å ta et eget uttrekk på forhold registrert på identifiserte mistenkt/siktet/domfelt. For 2020 ble det registrert 270 mistenkteforhold der mistenkte er identifisert. Totalen i det følgende er derfor de 270 mistenkteforholdene der det er registrert kjent gjerningsperson³⁶. Dette er ikke 270 unike personer, da noen som sagt er mistenkt/siktet/domfelt i flere forhold. Det er derfor vi får den noe tunge betegnelsen mistenkteforhold.

3.6.1. Kjønn

Tabell 21 Kjente gjerningspersoner i mistenkteforhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt i 2020 etter kjønn mistenkt, sammenlignet med 2019, 2018 og 2017. Absolutte tall.

Kjønn	Antall 2020	Antall 2019	Antall 2018	Antall 2017
Kvinne	62	45	33	37
Mann	202	165	156	131
Institusjon/ Organisasjon/annet	6	8	4	13
Totalt antall forhold	270	218	193	181

Det er en forholdsvis klar økning i identifiserte mistenkteforhold. Det vil si at politiet kjenner identiteten på den eller de som anmeldes for hatkriminalitet, i større grad enn tidligere. Dette kan ha ulike årsaker. Det kan skyldes at fornærmede på anmeldelsestidpunktet vet hvem gjerningspersonen er. Dette vil ofte være tilfelle i for eksempel nabokonflikter, som vi har sett flere av i 2020. Det kan også være slik som tidligere nevnt, at politiet oppretter flere vedleggsaker på hatefulle ytringer enn før, i anmeldelser der man har en kjent gjerningsperson

³⁵ ISF gav i 2020 ut en rapport der de har intervjuet personer som har ytret seg hatefullt på nett. Denne anbefales dersom man ønsker mer kunnskap om ulike motivasjoner for denne type adferd: *Gråsoner og grenseoverskridelser på nettet: En studie av deltagere i opphetede og aggressive nettdebatter* (Nadim, Marjan; Thorbjørnsrud, Kjersti; Fladmoe, Audun), Institutt for samfunnsforskning 2021. Se også <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/x3O7GX/vi-har-forsket-paa-deltagerne-i-harde-nettdebatter-de-har-en-ting-fell>

³⁶ Ikke de 287 fornærmedeforholdene som tidligere vist til

som politiet allerede har pågrepet, for eksempel i en kroppskrenkelsessak. Det kan også være slik at politiet gjennom etterforskning, for eksempel ved å hente ut videobevis, finner identitet på gjerningspersonen. Vi ser eksempler på alt dette i anmeldelsene i 2020. Vi har sett en økning i anmeldelser fra fornærmede, og da ofte med kjent gjerningsperson. Vi har sett en økning i vedleggsaker opprettet av politiet, og det er også flere eksempler på at politiet finner en ukjent gjerningsperson gjennom grundig etterforskning.

Vi har valgt å se nærmere på om kjønn fordeler seg ulikt på ulike grunnlag og får da følgende:

Tabell 22 Kjente gjerningspersoner i mistenkteforhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt i 2020 etter grunnlag og kjønn mistenkt. Absolutte tall.

Grunnlag	Kjønn	Antall 2020
Antisemittisme	Mann	6
	Kvinne	
	Annet/ Off/Org/Ukjent	
Etnisitet	Mann	121
	Kvinne	44
	Annet/ Off/Org/Ukjent	2
LHBT	Mann	37
	Kvinne	4
	Annet/ Off/Org/Ukjent*	
Religion	Mann	31
	Kvinne	13
	Annet/ Off/Org/Ukjent	2
Nedsatt Funksjonsevne	Mann	7
	Kvinne	1
	Annet/ Off/Org/Ukjent	2
Totalt antall forhold		270

*Off/org står for offentlig etat/institusjon/organisasjon

Det er som vist flest menn blant de fornærmede, og det gjelder også for identifiserte gjerningspersoner i de anmeldte hatkrimforholdene i Oslo. Hele 70 % av de identifiserte gjerningspersonene er menn. Dette er samme tendens som i tidligere år. Generelt er det flere menn enn kvinner som er registrert som gjerningspersoner i anmeldte hatkrimforhold i Oslo politidistrikt, men andelen varierer noe for de ulike grunnlagene.

Noe av årsaken til mannsdominansen er at langt de fleste anmeldte forholdene er på grunnlaget etnisitet, hvor det er en klar overvekt av mannlige gjerningspersoner. I hele 120 av 166 mistenkteforhold på etnisitet er gjerningspersonen en mann. Men også på de andre grunnlagene er det menn som dominerer: På kategorien nedsatt funksjonsevne er syv av ti gjerningspersoner menn, på kategorien religion er det cirka tre av fire. Innen mistenkteforhold LHBT er fire gjerningspersoner kvinner, 37 – altså 90 % er menn. Innen antisemittisme er alle menn.

Der vi finner kvinner som gjerningspersoner, er primært på grunnlagene religion og etnisitet,

men også her er ca tre av fire gjerningspersoner menn. Vi kan altså konkludere med at et stort flertall av kjente gjerningspersoner i anmeldte hatkriminalforhold er menn, uavhengig av grunnlag.

3.6.2. Alder

Aldersfordelingen for identifiserte gjerningspersoner er så å si lik den for fornærmede: For identifiserte gjerningspersoner er 31 % under 30 år og 66 % er over 30 år. Det er altså en overvekt av voksne personer.

Tabell 23: Kjente gjerningspersoner i mistenkteforhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt i 2020 etter etter alder mistenkt. Sammenlignet med 2019, 2018 og 2017. Absolutte tall og prosent

Alder	Antall 2020	%andel 2020	Antall 2019	%andel 2019	Antall 2018	%andel 2018	Antall 2017	%andel 2017
18 og under	25	9%	17	8%	16	8 %	14	8%
19-29	59	22%	45	21%	42	22 %	47	26%
30-49	120	44%	98	45%	71	37 %	55	30%
50 og over	60	22%	50	23%	60	31%	51	28%
Organisasjon/ Offentlig/annet	6	2%	8	3%	4	2 %	14	8%
Totalt antall forhold	270	99%	218	100%	193	100%	181	100%

Det er en økning i absolutte tall i alle aldersgrupper fra 2019 til 2020, men ser vi på forholdsmessigheten så er denne så å si uendret. Det er fremdeles få barn som er anmeldt for hatkriminalitet i Oslo politidistrikt.

Den yngste registrerte gjerningspersonen var 14 år, den eldste var 83 år på gjerningstidspunktet. Fremdeles er det slik at vi finner hovedtyngden av gjerningspersoner i gruppen godt voksne menn.

Det grunnlaget som aldersmessig skiller seg ut, er LHBT. Det fremkommer dersom vi ser alder på kjent gjerningsperson på de ulike grunnlagene. Vi har for enkelthets skyld her delt opp i barn/unge som en kategori (til og med 29 år) og voksne/eldre i en kategori (30 år +):

Tabell 24: Kjente gjerningspersoner i mistenkteforhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt i 2020 etter grunnlag og alder, sammenlignet med 2019 og 2018. Absolutte tall og prosentvis fordeling innenfor hvert grunnlag

Grunnlag	Alder	Antall 2020	Antall 2019	Antall 2018
Antisemittisme	Barn/unge			3
	Voksne/eldre	6	4	2
	Annet/off/org			
% andel 30 + Antisemittisme		100%	100%	
Etnisitet	Barn/unge	48	33	74
	Voksne/eldre	116	95	25
	Annet/off/org	2		
% andel 30 + Etnisitet		70%	74%	
Religion	Barn/unge	14	4	
	Voksne/eldre	30	22	33
	Annet/off/org	2		
% andel 30 + Religion		68%	84%	
LHBT	Barn/unge	20	23	29
	Voksne/eldre	21	25	18
	Annet/off/org			
% andel 30 + LHBT		51%	52%	
Nedsatt funksjonsevne	Barn/unge	2	4	1
	Voksne/eldre	6	2	4
	Annet/off/org	2		
% andel 30 + Nedsatt f.evne		60%	33%	
Annet (org)			8	4
Totalt antall forhold		270	218	193

Som vi ser er et flertall av de kjente gjerningspersonerne 30 år eller eldre, men med unntak av LHBT der det er mer jevnt fordelt. Halvparten av kjente identifiserte gjerningspersoner i mistenkteforhold er her over tredve år, og halvparten er under 30 år. Dette er uendret fra 2019.

Det fremkommer ofte i det offentlige ordskiftet at hatkriminalitet er et stort problem blant barn og unge³⁷. Det kan godt være tilfelle, men det viser seg altså ikke generelt i de anmeldte forholdene i Oslo. Tvert imot. Ser vi på anmeldte forhold generelt er det de godt voksne som er mistenkte i denne type straffbare forhold. Det må imidlertid følges med på om andelen yngre på LHBT fortsetter å bryte med de andre grunnlagene på aldersvariabelen.

3.6.3. Fødeland og statsborgerskap

Til sammen er det registrert 26 ulike fødeland på kjente gjerningspersoner. I noen forhold er mistenktes fødeland ukjent, et vil si at mistenkt/siktet/domfelte i hatkrimforholdene i Oslo politidistrikt har bakgrunn fra minst 26 land. Gruppert fordeler **fødeland** seg slik:

³⁷ Se blant annet denne debatten i stortinget <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2018-2019/refs-201819-03-12/6#140959-1-2>

Tabell 25: Kjente gjerningspersoner i mistenkteforhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt i 2020 etter gruppert fødeland mistenkt. Sammenlignet med 2019, 2018 og 2017. Absolutte tall og prosent

Gruppert Fødeland	Antall 2020	Antall 2019	Antall 2018	Antall 2017
Afrika	20	11	21	13
Asia uten Midtøsten	6	9	3	11
Amerika/ Sør-Amerika	4	8	8	1
Midtøsten	16	4	5	7
Vest Europa u/ Norge	13	14	4	7
Øst Europa	25	17	10	19
Norge	177	135	133	109
Organisasjon/firma/annet	6	8	4	13
Ukjent	3	12	5	1
Totalt antall forhold	270	218	193	181

Det er fødeland Norge som klart peker seg ut, 66% av kjente gjerningspersoner i mistenkteforholdene er født i Norge. Det er også her vi har hatt den antallsmessig største økningen, fra 135 forhold i 2019 til 177 forhold i 2020, en økning på 42 forhold. Gruppen født i Øst Europa er den som deretter peker seg ut, og vi ser også at i 2020 pekte Midtøsten seg noe ut som fødeland for gjerningspersoner med en økning fra 4 til 16 forhold. Variasjonene mellom de ulike landene utenfor Norge er imidlertid så små at det kan skyldes tilfeldigheter. Det at langt de fleste kjente gjerningspersoner er født i Norge er imidlertid et tydelig funn som ha vært uendret i de årene vi har ført statistikk på dette.

Gjerningspersonenes fødeland varierer imidlertid noe på de ulike grunnlagene. Ser vi på norskfødte, fordeler det seg prosentvis på følgende måte:

Etnisitet 73%, Religion 59%, Antisemittisme og nedsatt funksjonsevne 50% og LHBT 46%.

Utover dette er det enten organisasjoner som er anmeldt, eller personer født utenfor Norge. Dette vil si at en eventuell antakelse om at rasistisk motivert hatkrim eller islamhat kun utøves av etnisk norske overfor personer med annen etnisk bakgrunn enn norsk, ikke stemmer med de anmeldte forholdene i Oslo. På grunnlag LHBT er et flertall av kjente gjerningspersoner i mistenkteforhold, født utenfor Norge.

Igjen: Med så små tall kan vi ikke si noe om trender, vi ser at vi kan få ulike utslag fra år til år. Denne fordelingen har imidlertid ikke variert mye de siste årene. Dette ser vi blant annet i følgende tabell som viser fødeland til gjerningspersoner etter hvilket grunnlag de er mistenkt/siktet/domfelt for, sammenlignet med tidligere år:

Tabell 26: Antall kjente gjerningspersoner i mistenkteforhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt i 2020 etter grunnlag og gruppert mistekt. Sammenlignet med 2019, 2018 og 2017. Absolutte tall

Grunnlag	Fødeland Gruppert	Antall 2020	Antall 2019	Antall 2018	Antall 2017
LHBT	Afrika	5	5	19	12
	Asia uten Midtøsten		3		4
	Vest-Europa u/ Norge	5	7	2	3
	Tidligere Øst Europa	5	8		8
	Midtøsten	7	2	1	2
	Norge	19	16	23	10
	Amerika/ Sør-Amerika		1	2	
	Institusjon/Ukjent		6		2
LHBT totalt		41	47	47	40
Etnisitet	Afrika	13	6	2	1
	Asia uten Midtøsten	3	4	1	2
	Vest- Europa u/ Norge	2	7	1	3
	Tidligere Øst-Europa	14	9	10	7
	Midtøsten	6	2	2	1
	Norge	122	94	81	72
	Amerika/Sør-Amerika	3	2		1
	Institusjon / Ukjent	2	8	4	7
Etnisitet Total		166	133	101	94
Antisemittisme*	Norge	3	4	4	
	afrika	1			
	Vesteuropa	1			
	Østeuropa	1			
	Institusjon/ Ukjent		1	2	
Antisemittisme totalt			5	6	
Religion	Afrika	1			
	Asia uten Midtøsten	3			5
	Vest-Europa u/ Norge	3			1
	Tidligere Øst Europa	5			4
	Midtøsten	2		2	4
	Norge	27	21	24	22
	Amerika/Sør-Amerika	1	2	6	
	Institusjon/ Ukjent	4	3	1	4
Religion Totalt		46	26	33	40
Nedsatt funksjonsevne	Asia		2	2	
	Amerika/Sør-Amerika		3		
	Midt-Østen	1			
	Norge	5	1	1	5
	Vest-Europa u/Norge	2			
	Institusjon/annet	2	1	2	2
Nedsatt funk.evne totalt		10	7	6	7
Totalt antall forhold		270	218	193	181

*Som tidligere nevnt er antisemittisme tatt ut som egen kategori fra 2018, dette grunnlaget sorterte tidligere under etnisitet. De forholdene som var på antisemittisme før 2018 vil derfor være innebakt i tallene på etnisitetsgrunnlag.

På **statsborgerskap** er det følgende fordeling:

Tabell 27: Antall kjente gjerningspersoner i mistenkteforhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt i 2020 etter gruppert statsborgerskap mistenkt. Sammenlignet med 2019, 2018 og 2017. Absolutte tall

Gruppert statsborgerskap	Antall 2020	Antall 2019	Antall 2018	Antall 2017
Afrika	9	4	11	3
Asia uten Midtøsten	1	2	1	5
Midtøsten	3	5	3	3
Vest-Europa utenom Norge	13	19	6	10
Tidligere Øst Europa	16	17	4	16*
Norge	219	163	163	129
Sør Amerika	3			1
Ukjent / Institusjon	6	8	5	14
Totalt	270	218	193	181

De kjente gjerningspersonene hadde i 2020 statsborgerskap fra 14 ulike land. Det er likevel slik at de fleste kjente gjerningspersonene har norsk statsborgerskap. Det landet som deretter utmerket seg var Polen, med 14 av mistenkteforholdene.

Ser vi på de ulike grunnlagene så holder denne tendensen seg. Det er fremdeles klart flest av de kjente gjerningspersonene i mistenkteforhold som har norsk statsborgerskap, uavhengig av grunnlag, som vist i tabellen på neste side.

Oppsummert om gjerningspersoner kan vi derfor si at i de anmeldte hatkrimsakene i Oslo politidistrikt i 2020 er de fleste gjerningspersoner voksne menn, det er personer som er født i Norge, og har norsk statsborgerskap. Unntaket er innenfor LHBT-motivert hatkriminalitet, der halvparten av de kjente gjerningspersonene er under 30 år, noen flere er født utenfor Norge enn i Norge, men også der har hovedparten norsk statsborgerskap, og de er menn.

Tabell 28: Antall kjente gjerningspersoner i mistenkteforhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt i 2020 etter grunnlag og gruppert statsborgerskap mistenkt. Sammenlignet med 2019, 2018 og 2017. Absolutte tall

Grunnlag	Gruppert statsborgerskap	Antall 2020	Antall 2019	Antall 2018	Antall 2017
LHBT	Afrika	1	2	10	3
	Asia u/ Midtøsten		2		
	Midtøsten	3	3		1
	Vest-Europa u/ Norge	5	7	2	4
	Tidligere Øst Europa	4	8		5
	Norge	28	26	35	26
	Institusjon/ ukjent/annet				1
LHBT Totalt		41	47	47	40
Etnisitet	Afrika	8	2	1	
	Asia u/ Midtøsten	1			
	Midtøsten		2	1	
	Vest-Europa u/ Norge	5	7	2	4
	Øst Europa	11	8	4	7
	Norge	136	109	91	75
	Sør Amerika	3			1
	Institusjon/ ukjent/annet	2	4	2	7
Etnisitet totalt		166	133	101	94
Antisemittisme*	Norge	5	4	4	
	Øst Europa	1			
	Institusjon/ organisasjon/ukjent		1	2	
Antisemittisme totalt		6	5	6	7
Religion	Afrika				
	Asia u/ Midtøsten				5
	Vest-Europa u/ Norge	3	2	1	2
	Tidligere Øst Europa		1		4
	Midtøsten			2	2
	Norge	41	21	30	23
	Institusjon/ Organisasjon	2	2		4
Religion totalt		46	26	33	40
Nedsatt funksjonsevne	Asia u/ Midtøsten			1	
	Vest-Europa u/Norge		3	1	
	Norge	8	3	3	5
	Institusjon/ Organisasjon	2	1	1	2
	Nedsatt funk.evne totalt			7	6
Totalt antall forhold			218	193	181

*Som tidligere nevnt er antisemittisme tatt ut som egen kategori fra 2018, dette grunnlaget sorterte tidligere under etnisitet. De forholdene som var på antisemittisme før 2018 vil derfor være innbakt i tallene på etnisitetsgrunnlaget

3.6.4 Rus og sosiale utfordringer

Vi har mangelfulle data på hvor mange fornærmede og gjerningspersoner som var ruspåvirket. Dette gjelder selvsagt for ukjente gjerningspersoner, men også på de vi kjenner identiteten til. Svært mange er ikke spurt om dette i avhør, da det ikke har vært nødvendig for å belyse saken. I noen forhold er det innlysende at en eller begge parter har vært ruspåvirket, i andre er det like innlysende at begge parter har vært edru, mens det altså ikke fremkommer informasjon om dette i flere av forholdene.

Det er notert ruspåvirkning i 82 av mistenkteforholdene. "Ruspåvirket" er et bredt uttrykk og omfatter påvirkning av både narkotika og alkohol. Det varierer også hvor mye som er konsumert, og dermed hvor sterkt man er påvirket. Dette er da, i lys av det som tidligere nevnt, et minstetall.

Det kommer også frem i flere avhør at mistenkt/siktete selv vektlegger at dette ikke ville skjedd dersom vedkommende var edru.

I flere av de mest alvorlige sakene der vold er utøvet, er mistenkt/siktet klart ruspåvirket. I noen av tilfellene er det også oppgitt en kombinasjon av rus og psykiske utfordringer/diagnoser.³⁸ Det er flere forhold som er henlagt på bakgrunn av tvil om tilregnelighet, men de utgjør alt i alt et lite mindretall av forholdene.

Det er imidlertid også slik at det i flere av forholdene er slik at gjerningspersonen verken har vært ruspåvirket eller har oppgitt å ha psykiske utfordringer, men tvert imot er opptatt av å forklare at man har foretatt en rasjonell handling, og bruker tid, blant annet i avhør, på å forklare og rettferdiggjøre sine handlinger.

Ut fra informasjonen som er lagt inn i saken kan vi også si noe om arbeidslivstilknytning. Dersom dette skal gjøres grundig må man imidlertid gå inn i andre registre enn STRASAK og undersøke for hver enkelt gjerningsperson. Dette er ikke gjort. Vi har derfor i denne statistikken kun informasjon om arbeidslivstilknytning der dette nevnes spesifikt i saksdokumentene. For minstenkteforholdene er det slik at i 91 av 270 forhold fremgår det at gjerningspersonen står utenfor arbeidslivet. Dette er et minstetall. I 46 av forholdene er det ingen referanser til arbeidslivstilknytning. Det kan være at vedkommende er arbeidsledig, trygdet, sykmeldt, pensjonist eller lignende. De øvrige kjente er i jobb eller går på skole, eller mistenkte er en etat eller organisasjon. Ut fra det vi vet er det altså flere av de kjente mistenkte i hatkriminalmeldelser som står utenfor arbeidslivet, enn det som gjelder for befolkningen generelt.

3.7 Relasjon mellom fornærmede og mistenkt/siktet

I hovedtyngden av de anmeldte hatkriminalforholdene var det ikke en forutgående relasjon mellom fornærmede og gjerningspersonen. I 72 av forholdene, det vil si i ett av fire forhold, er det oppgitt av man hadde et visst kjennskap forut for den intrufne episoden. Ofte er dette et naboforhold.

³⁸ Blant annet dokumentert med legerklæringer

4. Avslutning

Vi har i denne rapporten sett nærmere på anmeldelsene på hatkriminalitet i Oslo i 2020, og kjennetegn ved henholdsvis fornærmede og mistenkt/siktet/domfelte.

Det vi ikke har tatt med er hvordan sakene er avgjort. Dette er fordi det på uttrekkstidspunktet var mange uavklarte saker, det vil si at etterforskningen enda pågår, eller at etterforskning er avsluttet men saken ligger hos påtale i påvente av en avgjørelse. Noen forhold er og berammet for tingretten.

Dersom man skal gi et fullstendig bilde av hvordan sakene er avgjort, må dette uttrekket tas på et annet tidspunkt enn ved årsskiftet, og evt følges opp i en egen rapport.

Det som kan sies er at avgjørelsene varierer over et bredt spekter. Flere saker er henlagt på ukjent gjerningsperson eller bevisets stilling, men det er også flere forhold som venter på behandling i tingretten, eller som har ført til fellende dom.

Oslo politidistrikt valgte å reise problemstillingen med å finne frem til avgjørelser i rettsystemet på hatkriminalitet, da ytringsfrihetskommisjonen bad om våre innspill på straffelovens §185 om hatefulle ytringer. Da poengterte vi blant annet følgende:

"Hatkriminalitet kan være mer enn bare hatefulle ytringer etter § 185. Brudd på enhver bestemmelse i straffeloven kan være hatkriminalitet. Et eksempel: En jente skriver en kronikk i Aftenposten, og mottar etter dette flere sms fra personer som hetser henne med nedsettende ord. Dette har ikke skjedd i det offentlige rom og rammes derfor ikke av § 185. Det kan likevel være hatkriminalitet, fordi det kan være brudd på straffeloven enten som trusler eller hensynsløs adferd (§266), og skal kodes av politiet som hatkriminalitet. Mange av våre saker er nettopp brudd på § 266 – altså etter ordlyden en hatefull ytring, men den faller ikke inn under 185, da den ikke omfatter vilkåret om offentlig sted eller i nærvær av andre. Disse sakene finner man ikke ved søk på hatkriminalitet i lovdata, og dessuten er det bare et utvalg av brudd på §§185 og 186 som legges ut der. Vi trenger en bevisstgjøring i hele straffesaksjeden slik at det blir tatt ut tiltalte og prosedert på hatkriminalitet der det er aktuelt, og at dette reflekteres i domspremissene og blir lagt ut på lovdata. I dag er det svært vanskelig å finne frem til dommer på hatkriminalitet – og hatefulle ytringer. Ennå har vi ikke sett en god oversikt på dette. På et såpass nytt fagfelt for politiet er det særlig viktig at vi har god oversikt over gjeldende rettspraksis, og her er det store mangler i dag.³⁹"

En annen utfordring vi ser med den samme paragrafen er knyttet til hvem som blir domfelt, og frehevet også dette i det samme møtet:

"Etter at hatkriminalgruppen startet opp i 2014 har vi fått langt flere dommer på hatkriminalitet, og hatefulle ytringer spesielt. Aftenposten tok sommeren 2020 tok et dypdykk i lovdata på dommer etter straffelovens § 185, og beskriver det som en verden før og etter 2015 når det gjelder dommer på hatefulle ytringer. Vår erfaring er at dette har virket forebyggende både på individ og gruppenivå. Dette har vi blant annet sett selv i diverse kommentarfelt.

Vi ser likevel noen utfordringer. Vi ser blant annet at domsavsigelser etter strl. 185 treffer skeivt. De som er dømt er ofte personer som har utøvd en form for sjikane, gjerne i

³⁹ <https://www.ykom.no/2020/12/22/innspillsmote-straffelovens-%c2%a7-185-om-hatefulle-ytringer/>

forbindelse med at de har store rus,- og eller psykiatriutfordringer. Vi mener derfor at å sette mer kraft bak dagens regime ikke er veien å gå, fordi det ikke vil fange opp det bestemmelsen er tenkt å favne; det som bremser deltagelsen i den offentlige debatt og skaper store demokratiutfordringer. Vi har lite rettspraksis på det som i bestemmelsen i 185 beskrives som å "fremme hat". Det kan være flere årsaker til dette, og vi mener at ordlyden i loven kan være en av dem. Vi er enige med Norsk institutt for menneskerettigheter i at ord som "ringeakt" og "forhåne" bør ut av bestemmelsen, fordi det er ord som er gammelmodige og gir lite veiledning, men er viktige i form av at de indikerer en lav terskel for hva som er straffbart. Vi foreslår som NIM å ta inn begrepet "grovt krenkende" for å reflektere kravet om at det bare er kvalifisert krenkende uttalelser som omfattes. Vider foreslår vi å ta inn ord som "dehumaniserende" og/eller "undergrave menneskeverd" fordi det gir en mer nøyaktig beskrivelse av det som er ment å omfattes. Vi ser også at politi og påtalemyndighet i fremtiden bør ha større fokus på forhold som kan sies å "fremme hat" og ikke kun rene sjikanesaker.⁴⁰

Vi nevner dette som en avslutning også på denne rapporten. Vi ser at det fremdeles er flere spørsmål som trenger avklaring, både opp mot anmeldelsestall, politi- og påtalekompetanse, hatefulle ytringer på nett, forebygging av hatkriminalitet, statistikk på domsavgjørelser, men også spørsmål knyttet opp mot straffelovens §185. Hatkriminalitet er fremdeles et "ungt" fagfelt, og vi mener det er viktig med en bred debatt som involverer mange samfunnsaktører, for å styrke fagfeltet og stadig jobbe for forbedringer.

⁴⁰ <https://www.ykom.no/2020/12/22/innspillsmote-straffelovens-%c2%a7-185-om-hatefulle-ytringer/>